

Rapport

Procesevaluatie Interventies Collect 2 Learn

Gemeente Weert

3 oktober 2024

Radar Advies

Rapport

Procesevaluatie Interventies Collect 2 Learn

Opdrachtgever

Gemeente Weert

Contactpersoon

[REDACTED]

Wilhelminasingel 101

6001 GS Weert

[REDACTED]@weert.nl

[REDACTED]

Uitvoerder

RadarAdvies

Veemarkt 83

1019 DB Amsterdam

(020) 463 50 50

www.radaradvies.nl

Projectleider

[REDACTED]

[REDACTED][s@radaradvies.nl](mailto:[REDACTED]@radaradvies.nl)

[REDACTED]

Inhoudsopgave

MANAGEMENTSAMENVATTING	3
1. INLEIDING	4
1.1 Uw situatie en onderzoekscontext	4
1.2 Onderzoeksvragen	4
1.3 Onderzoeksmethoden	4
1.4 Methodische beperkingen van het onderzoek	5
1.5 Werkwijze en rapportage	6
1.6 Leeswijzer	6
2. WERKZAME ELEMENTEN UIT LITERATUUR EN PRAKTIJK	7
2.1 Weerbaarheid en veerkracht	7
2.2 Beschrijving werkzame elementen	9
3. BEVINDINGEN	11
3.1 Context	11
3.2 Doelgroep en werving	11
3.3 Waardering	14
3.4 Werkzame elementen	15
3.4 Succesfactoren en aandachtspunten	22
4. CONCLUSIES	26
5. AANBEVELINGEN	30
5.1 Voor de gemeente	30
5.2 Voor Collect 2 Learn	30
BIJLAGEN	32
Bijlage 1 - Bibliografie.....	32
Bijlage 2 - Topiclijst interview initiatiefnemer Collect 2 Learn.....	33
Bijlage 3 - Topiclijst interview gemeente Weert	34
Bijlage 4 - Topiclijst groepsgesprek begeleiders.....	35

Managementsamenvatting

Collect 2 Learn is een jeugdcentrum in Weert waar jongeren elkaar laagdrempelig kunnen ontmoeten en deelnemen aan activiteiten. Er zijn sport- en muziek activiteiten, thema avonden met sprekers, meidenavonden en twee keer per week is er een vrije inloop. Collect 2 Learn ontstond als reactie op zorgen om jongeren tijdens de coronaperiode, en draait momenteel een tweede pilot met steun van de gemeente en het ministerie van SZW. De doelstellingen van de activiteiten zijn onder andere om weerbaarheid, sociale vaardigheden, en vertrouwen onder jongeren te vergroten. In opdracht van de gemeente heeft RadarAdvies de interventies van Collect 2 Learn geëvalueerd door middel van observaties, interviews en informele gesprekken. Dit onderzoek geeft de gemeente inzicht in wat er procesmatig goed gaat, wat beter kan en wat de opbrengsten van de activiteiten zijn.

Hoe verloopt het bereiken van jongeren bij de activiteiten en planning van de interventies?

Collect 2 Learn maakt gebruik van verschillende wervingsmethoden: ze zijn actief op sociale media, maar ook op straat. Ze bereiken een vaste groep van ongeveer 12 jongeren die meestal aanwezig is bij de activiteiten, met nog eens minstens 10 jongeren die af en toe komen, afhankelijk van de activiteit. De jongeren zijn tussen de 12 en 16 jaar oud en hebben vrijwel allemaal een bi-culturele achtergrond. Ander aanbod, zoals Punt Welzijn, geeft aan moeilijker aansluiting te vinden bij deze specifieke doelgroep, maar dit lukt Collect 2 Learn wel vanwege de activiteiten en culturele sensitiviteit en representatie binnen het team. Een aanzienlijk aantal jongeren heeft hiermee een logische plek gevonden bij Collect 2 Learn. Aangezien er nog steeds andere groepen jongeren op straat hangen in Weert, en omdat Collect 2 Learn goed aansluit bij de 'straatcultuur', liggen er nog kansen om de doelgroep nog verder te verbreden. Aandachtspunt is wel dat de opkomst onvoorspelbaar is, wat soms weer invloed heeft op de planning en uitvoering van activiteiten die hierdoor soms niet door kunnen gaan.

Hoe waarderen de jongeren de interventies?

Deelnemers waarderen Collect 2 Learn over het algemeen goed, omdat het hen een plek biedt waar ze zichzelf kunnen zijn en kunnen deelnemen aan uitdagende sport- en muziekinterventies. Ze zijn ook enthousiast over laagdrempelige activiteiten zoals voetballen, gamen of samen eten. Ook het vrijblijvende karakter van Collect 2 Learn slaat aan, zoals de mogelijkheid om ook langs te komen wanneer er geen activiteit is en de informele omgang met de uitvoerders.

Wat zijn de werkzame elementen die terugkomen in de interventies?

In dit onderzoek was specifieke aandacht voor hoe werkzame elementen vanuit de literatuur terugkomen in de interventies, zoals de *positieve benadering*, *emotieregulatie*, *sense of belonging*, *positieve identiteitsontwikkeling* en *vaardigheden van de uitvoerders*. Deze zaken komen tijdens de activiteiten tot uiting door bijvoorbeeld de jongeren te motiveren het beste uit zichzelf te halen, in gesprek te gaan over losgekomen emoties tijdens boks sessies, een groepsgevoel te creëren op basis van gedeelde interesses, het gesprek aan te gaan over culturele identiteit, en door ondersteuning te bieden bij vervelende ervaringen. Dit gebeurt allemaal vanuit een referentiekader dat aansluit op de leefwereld van deze jongeren, met name 'straatcultuur' en biculturaliteit.

Wat zijn de succesfactoren en aandachtspunten van de ontwikkelde interventies?

De activiteiten sluiten goed aan op de interesses van de doelgroep, waardoor de drempel om mee te doen laag is. De vrijblijvende inloop zorgt ervoor dat de jongeren een veilige plek hebben bij vertrouwde begeleiders. Collect 2 Learn kiest er bovendien voor om culturele identiteit te bespreken, wat bij ander aanbod in Weert niet gebeurt. De jongerenwerkers fungeren als rolmodellen, ondersteunen de jongeren en creëren een veilige, vertrouwde omgeving voor zowel ontspanning als ontwikkeling. Ze weten een doelgroep te bereiken die eerder lastiger bereikt werd en vormt daarom een waardevolle aanvulling op het bestaande aanbod voor jongeren.

De planning, voorbereiding en het consequent uitvoeren van activiteiten zijn aandachtspunten, net als externe communicatie en samenwerking. Dit vraagt om een professionaliseringsslag, bijvoorbeeld door vaste overlegmomenten met gemeente en partners, of door de planning eerder te maken en een overzicht naar de jongeren toe te communiceren.

1. Inleiding

1.1 Uw situatie en onderzoekscontext

Sinds een aantal jaar zet gemeente Weert samen met het jeugdcentrum Collect 2 Learn in op het vergroten van de weerbaarheid bij jongeren. Deze inzet kwam tot stand als reactie op zorgelijke signalen onder jongeren tijdens de coronaperiode zoals eenzaamheid en vervreemding, en heeft zich ondertussen ook uitgebreid tot de preventie van overlast en criminaliteit. De gemeente en Collect 2 Learn werken vanuit het idee dat het versterken van de weerbaarheid van jongeren bijdraagt aan een veilige leefomgeving en het bevorderen van sociale cohesie. Collect 2 Learn organiseert activiteiten voor jongeren vanaf 12 jaar, waarbij iedereen welkom is. Vanwege hun aanpak, waar we later uitgebreid op in gaan, bereiken ze vooral jongeren in sociaaleconomisch of cultureel kwetsbare maatschappelijke posities. Collect 2 Learn biedt deze jongeren onder andere sport agogische en muziek agogische activiteiten die inzetten op het vergroten van weerbaarheid en veerkracht bij de doelgroep.

In opdracht van de gemeente heeft RadarAdvies de pilot van Collect 2 Learn nu geëvalueerd. In de evaluatie was specifieke aandacht voor de succesfactoren en aandachtspunten voor de uitvoering van de activiteiten van Collect 2 Learn. Het evalueren geeft de gemeente inzicht in wat er procesmatig goed gaat, wat beter kan en wat de opbrengsten van de activiteiten zijn. Hiermee kan Collect 2 Learn de interventies nog effectiever inzetten om de weerbaarheid van jongeren in Weert te vergroten, en kan de gemeente tevens een onderbouwde beslissing nemen over een eventueel vervolg en hoe het project al dan niet structureel kan worden ingezet. Dit rapport bevat ook praktische, direct toepasbare aanbevelingen voor de gemeente en voor professionalisering van de inzet van Collect 2 Learn.

1.2 Onderzoeksvragen

In deze evaluatie beantwoorden wij de volgende onderzoeksvragen:

Hoe verloopt de inzet en uitvoering van de ontwikkelde interventies en wat zijn daarbij de werkzame elementen?

Onder deze hoofdvraag vallen de volgende deelvragen:

- Hoe verloopt het bereiken van jongeren bij de activiteiten en planning van de interventies?
- Hoe waarden de deelnemers de ontwikkelde interventies?
- Welke werkzame elementen van (muziek en sport) interventies voor het vergroten van weerbaarheid onder jongeren komen terug in de ontwikkelde interventies?
- Wat zijn de belemmerende- en succesfactoren van de ontwikkelde interventies?

Bij de evaluatie hebben wij vier perspectieven meegenomen:

- De deelnemende jongeren;
- Uitvoerende medewerkers van Collect 2 Learn;
- Medewerker van de gemeente Weert, afdeling Veiligheid en Leefbaarheid;
- Medewerkers van de andere lokale aanbieder van jongerenwerk: Punt Welzijn.

1.3 Onderzoeksmethoden

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, hebben we gebruik gemaakt van de volgende onderzoeksmethoden voor de dataverzameling:

- Een **documentanalyse** van *evidence based* en *practice based* literatuur over werkzame elementen van empowerment programma's voor jongeren en interventies gericht op het vergroten van de weerbaarheid van jongeren. Zie de bibliografie (bijlage 1) voor een literatuuroverzicht. Deze documentanalyse heeft als basis gefungeerd voor de **topiclijsten** van de interviews en een **kader met aandachtspunten** tijdens de observaties.

- Twee individuele interviews en twee groepsinterviews, in combinatie met twee (lange) informele inhoudelijke gesprekken:

Datum	Met wie
Dinsdag 12 maart	Interview Gemeente Weert, afdeling Veiligheid & Leefbaarheid (topiclijst in bijlage 1)
Vrijdag 22 maart	Interview oprichter Collect 2 Learn (topiclijst in bijlage 2)
Vrijdag 14 juni	Dubbelinterview uitvoerders Collect 2 Learn (topiclijst in bijlage 3)
Maandag 1 juli	Informeel inhoudelijk gesprek gast spreker identiteit
Donderdag 11 juli	Dubbelinterview Punt Welzijn
Maandag 15 juli	Informeel inhoudelijk gesprek uitvoerder Collect 2 Learn en Punt Welzijn

- Acht observaties met korte inhoudelijke gesprekken op locatie van Collect 2 Learn, waar mogelijk tijdens specifieke sport- of muziekinterventies. Daarnaast waren er observaties bij andere activiteiten zoals de vrije inloop en de thema-avonden met gastsprekers. De observaties vonden plaats na de schooluren, op maandag van 16u tot 20u en op vrijdag van 17u tot 21u. Tijdens elke observatie waren er, behalve de geplande formele (groeps)interviews, ook telkens (korte) informele inhoudelijke gesprekken met deelnemende jongeren en de aanwezige jongerenwerkers. Hieronder vindt u het overzicht van deze bezoeken met daarnaast het aantal aanwezige jongeren. Op voorhand hebben wij van Collect 2 Learn een overzicht gekregen van geplande activiteiten. Wanneer op het moment zelf uiteindelijk een andere activiteit plaats heeft gevonden, staat dit eveneens aangegeven:

Datum	Activiteit	Aanwezigheden
Vrijdag 22 maart	Iftar en thema-avond geloof	12 aanwezigen
Maandag 25 maart	Iftar en vrije inloop	3 aanwezigen
Maandag 22 april	Boksen: Sparren oefenen, uiteindelijk vrije inloop	1 aanwezige
Vrijdag 26 april	Boksen: Sparren toernooi, uiteindelijk spelletjesavond	11 aanwezigen
Maandag 6 mei	Vrije inloop	12 aanwezigen
Vrijdag 14 juni	Vrije inloop en boksen	7 aanwezigen
Maandag 1 juli	Thema-avond identiteit, uiteindelijk samen EK kijken	16 aanwezigen
Maandag 15 juli	Rapworkshop, uiteindelijk spelletjes	10 aanwezigen

1.4 Methodische beperkingen van het onderzoek

Het onderzoek kende tijdens de uitvoer van de evaluatie een aantal beperkingen:

- Bij de start van het onderzoek was het doel de sport- en muziekinterventies los van elkaar te onderzoeken. Gedurende het onderzoek werd echter duidelijk dat Collect 2 Learn niet uitsluitend sport en muziek inzet als interventie, maar juist als onderdeel van een breder aanbod aan activiteiten. Ze organiseren bijvoorbeeld ook thema-avonden met gastsprekers, vrije inloop, voetballen, spelletjesavonden of gezamenlijk avondeten.
- Het organiseren van activiteiten door uitvoerders van Collect 2 Learn was vraaggericht. Hierdoor vond, anders dan gepland en afgestemd, niet altijd een muziek- of sportactiviteit plaats tijdens de observatiemomenten.

Hierdoor was er minder mogelijkheid om uitgebreide data te verzamelen over de sport- en muziekinterventies, aangezien die veel beperkter plaatsvonden dan geanticipeerd was. We hebben, in overleg met de opdrachtgever, de focus van de observaties en dus de evaluatie gedeeltelijk uitgebreid naar de andere activiteiten en werkwijze van Collect 2 Learn. Er is dus minder empirisch gewicht voor de observaties bij specifieke sport- en muziekinterventies, maar vanwege deze uitgebreide focus konden wij bij alle bezoeken alsnog een beeld schetsen van de aanpak en werkzame elementen binnen het afgesproken aantal observatiemomenten.

1.5 Werkwijze en rapportage

De interviews zijn, na afstemming van de topiclijsten met de gemeente Weert en Collect 2 Learn, afgenomen door twee onderzoekers, waarbij één zorgde voor verslaglegging. Ook hebben wij van elke observatie een verslag gemaakt van de waarnemingen en de gesprekken met jongeren en uitvoerders. Na bovenstaande activiteiten hebben we de bevindingen geanalyseerd middels de 'ontwikkelmethode'. Dit is een systematiek waarbij uit de veelheid aan data in 4 stappen (selecteren, rubriceren, rangschikken en controleren) de relevante rode draden uit de informatie wordt behaald. De bevindingen vindt u in dit rapport, dat inzicht biedt in de uitvoering van de interventie en de praktische aanbevelingen geeft voor de doorontwikkeling van de inzet en uitvoering ervan.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft de bevindingen weer die voortkomen uit de documentanalyse. De werkzame elementen uit de literatuur zijn hierin schematisch weergegeven. In hoofdstuk 3 gaan we vervolgens in op de bevindingen van de interviews en observaties met de waardering van de jongeren en een analyse of en hoe de werkzame elementen uit de theorie terugkomen in de interventies van Collect 2 Learn. Ook nemen we hierin een analyse mee van de belangrijkste succesfactoren en aandachtspunten. In hoofdstuk 4 beschrijven we de belangrijkste conclusies, en dan volgen in hoofdstuk 5 de aanbevelingen die voortkomen uit dit onderzoek, zowel voor gemeente als voor Collect 2 Learn.

2. Werkzame elementen uit literatuur en praktijk

Dit hoofdstuk geeft de resultaten weer van de documentanalyse van *evidence based* en *practice based* documenten. We definiëren eerst de begrippen weerbaarheid en veerkracht. Vervolgens gaan we in op de werkzame elementen van interventies die erop gericht zijn jongeren weerbaarder en veerkrachtiger te maken. Voor deze evaluatie hebben wij een selectie gemaakt van elementen die toepasbaar zijn op sport- en muziekinterventies. Verder hebben wij aan het eind een aantal randvoorwaarden voor de uitvoerder van de interventies genoemd voor het daadwerkelijk verwezenlijken van het gewenste resultaat. We schetsen op deze manier een kader waarbinnen we in het volgende hoofdstuk de activiteiten van Collect 2 Learn toetsen aan wat werkt, en dus of en op welke manier deze inzet bijdraagt aan de weerbaarheid en veerkracht van deelnemende jongeren.

2.1 Weerbaarheid en veerkracht

De definities van weerbaarheid en veerkracht liggen dicht bij elkaar, maar verschillen wel:

- Weerbaarheid is “*het vermogen van mensen om te gaan met tegenslag, stress en dagelijkse uitdagingen op een manier die bijdraagt aan hun mentale, sociale en lichamelijke gezondheid*” (Perdijk, et al., 2022).
- Veerkracht is “*het vermogen terug te kunnen veren nadat er druk is uitgeoefend*” (Perdijk, et al., 2022). Een veerkrachtige jongere heeft bepaalde gereedschappen tot diens beschikking om zich aan te passen of staande te houden in een moeilijke situatie en om met uitdagingen om te gaan.

Veerkracht en weerbaarheid zijn termen die gaan over de omgang met uitdagingen en gebruiken wij in deze evaluatie naast elkaar. Om de weerbaarheid en veerkracht onder jongeren te versterken maakt Collect 2 Learn gebruik van sport- en muziekagogische interventies. Het nut van dergelijke interventies wordt als volgt beschreven in de literatuur:

- Sportverenigingen kunnen een plek zijn voor jongeren om zich positief te ontwikkelen (Hermens, Super, & Verkooijen, 2017). Niet alleen werken sportverenigingen op een positieve manier aan een betere fysieke gezondheid, maar sportende jongeren kunnen ook aan hun sociale vaardigheden werken. Deze vaardigheden kunnen ze thuis, op school of op het werk inzetten. Onderzoek laat verder zien dat sportende jongeren beter presteren op school en meer succes hebben op de arbeidsmarkt (Hermens, Super, & Verkooijen, 2017).
- Muziek kan een middel zijn om empathie te ontwikkelen en jongeren te leren over andermans ervaringen, meningen en perspectieven, en een middel om de dialoog aan te gaan. Muziek kan een podium bieden aan verschillende doelgroepen die nog onvoldoende worden vertegenwoordigd in de samenleving. Het biedt ook een mogelijkheid tot het bouwen van bruggen en creëren van wederzijds begrip (Broeders & Woltman, 2022).

Wij hebben een reeks werkzame elementen uit de literatuur gehaald die nodig zijn voor het versterken van de weerbaarheid en veerkracht bij jongeren. Vervolgens beschrijven we welke concrete factoren binnen interventies hieraan bijdragen. De tabel hieronder bevat in één oogopslag de resultaten van deze analyse. De passages eronder beschrijven elk onderdeel in meer detail. Naast dit kader hebben we tijdens observaties we ook gelet op overige zaken die ofwel positief ofwel negatief opvielen, bijvoorbeeld de algemene sfeer, omgangsvormen, groepsdynamiek, uitvoering en planning.

Theorie veerkracht en weerbaarheid	Concrete factoren die hieraan bijdragen
Positieve benadering	Een positieve psychologische benadering en <i>empowerment</i>: ervan uit gaan dat iedere jongere talenten heeft en hierin kan groeien. Vertrekpunten hierbij zijn de krachten en kansen van jongeren (Perdijk et al, 2022). Jongeren persoonlijke successen laten ervaren (Hermens, Super & Verkooijen, 2017) Inzetten op plezier in de activiteiten en een positieve, aangename ervaring en het versterken van intrinsieke motivatie (Hermens et al., 2017).
Positieve identiteitsontwikkeling	Ruimte bieden aan discussies over identiteitsvragen en bijbehorende emoties en aspiraties (Perdijk, et al., 2022). Versterken en valideren van minderheidsgroepen door hen een stem en plek te geven in de samenleving (Stephens et al., 2021). Ondersteuning vanuit de sociaal-culturele context kan bijdragen aan positieve culturele identiteitsvorming (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Een rolmodel kan jongeren bijstaan in hun identiteitsontwikkeling en is vaak iemand met een vergelijkbare achtergrond die met trots onderdeel uitmaakt van de gemeenschap (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022).
Gezonde emotieregulatie	Ruimte bieden aan de jongere om in een veilige setting te praten over gevoelens (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Leren op zich zelf te reflecteren om inzicht te krijgen in hun emoties en bijbehorende (automatische) reacties (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Indirecte/Creatieve manieren om gedachten en gevoelens te uiten (Broeders & Woltman, 2022).
Sense of belonging en social bonding	Het versterken van banden binnen een gemeenschap van mensen die zaken met elkaar gemeen hebben (Perdijk, et al., 2022). Er is garantie nodig op inclusiviteit waarbij jongeren van eender welke afkomst zich thuis kunnen voelen (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Onderdeel zijn van een ondersteunende groep; professionals die jongeren ondersteunen in het ontwikkelen van hun talenten kunnen jongeren op een directe manier beschermen tegen gevoelens van uitsluiting (Broeders, Woltman, & Zuiderveld, 2021).
Vaardigheden begeleiders	Iemand zijn waar jongeren op terug kunnen vallen op het moment dat zij geconfronteerd worden met tegenslagen (Perdijk, et al., 2022). Delen van eigen verhalen waar jongeren zich in herkennen (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Duidelijk communiceren dat ideeën, gevoelens en verhalen niet veroordeeld zullen worden (Güldner & Stegge, 2007). Gevoel van zelfvertrouwen stimuleren door jongeren een coachende of leidende rol te geven (Broeders, Woltman, & Zuiderveld, Inclusion Through Sports, 2021).

2.2 Beschrijving werkzame elementen

2.2.1 Positieve benadering

Om met gerichte interventies effectief de veerkracht en weerbaarheid van jongeren te vergroten is het belangrijk om uit te gaan van de krachten en kansen van jongeren (Perdijk, et al., 2022). In *Vechtende Jongeren* pleiten de auteurs voor een positieve psychologische benadering en *empowerment*: ervan uit gaan dat iedere jongere talenten heeft en hierin kan groeien. Voor deze groei is het belangrijk dat de interventie of activiteit begrijpelijk, hanteerbaar en betekenisvol is (Hermens, Super, & Verkooijen, 2017). Concreet vullen zij deze begrippen als volgt in: 'Begrijpelijk', door jongeren te vertellen wat hun sterke- en ontwikkelpunten zijn en hoe zij deze kunnen ontwikkelen, 'hanteerbaar' door de jongeren persoonlijke successen te laten ervaren en 'betekenisvol' door in te zetten op het hebben van plezier en door intrinsieke motivatie te versterken. Bovendien is het hierbij belangrijk voor uitvoerders om te focussen op de ontwikkeling en het proces in plaats van het resultaat van een activiteit; het omgaan met falen en fouten tijdens een proces is een belangrijke vaardigheid en draagt bij aan een positieve ontwikkeling (Broeders, Woltman, & Zuiderveld, Inclusion Through Sports, 2021).

Hoe deze positieve benadering vervolgens bijdraagt aan weerbaarheid en veerkracht beschrijft de literatuur ook. Professionals die jongeren ondersteunen in het ontwikkelen van hun talenten kunnen jongeren vervolgens op een indirecte manier beschermen tegen gevoelens van uitsluiting (Broeders, Woltman, & Zuiderveld, 2021). Door een gevoel van inclusie, het gevoel dat je als jongere ergens bij hoort, versterkt de maatschappelijke weerbaarheid. Het is belangrijk om als professional op de hoogte te zijn van het doel, de meerwaarde en voordelen van een activiteit om de positieve effecten zoveel mogelijk te vergroten. Als we dit specifiek relateren aan muziekinterventies, dan is het uiten van sociale waarden als inclusie, gerechtigheid, solidariteit en kennisdeling inherent aan de hip-hop cultuur en rap. Het is belangrijk dat de focus tijdens dit creatieve proces ligt op de reflectie van de boodschap van de jongere en niet op het eindresultaat van een nummer (Broeders & Woltman, 2022). Onderzoeken waarom een jongere een bepaald verhaal wil vertellen is van grote waarde en geeft betekenis. Het eindproduct staat in dit proces in dienst van de over te brengen boodschap.

2.2.2 Positieve identiteitsontwikkeling

Tijdens de adolescentie bevinden jongeren zich in een levensfase waarin ze op zoek zijn naar hun eigen identiteit en sociale identiteit; ze hebben vaak de behoefte ergens bij te horen. Een interventie kan hier aan bijdragen door ruimte te bieden aan discussies over identiteitsvragen en bijbehorende emoties en aspiraties (Perdijk, et al., 2022), zoals wat wordt verstaan onder identiteit en wat het betekent om meerdere identiteiten te hebben. Een sterke identiteitscohesie (samenhangende identiteiten) leidt tot een beter psychisch welzijn (minder angst, depressie en meer zelfvertrouwen). Verder kan een interventie bijdragen aan het versterken en valideren van minderheidsgroepen door hen een stem en plek te geven in de samenleving (Stephens et al., 2021).

Ondersteuning vanuit de sociaal-culturele context kan bijdragen aan positieve culturele identiteitsvorming. Het kan bijvoorbeeld helpen om gedachten en gevoelens over zichzelf onder woorden te brengen of uit te drukken in een gelijkwaardige groep. Hierbij is het van belang dat de professionals die ondersteuning bieden hun doelgroep goed (leren) kennen. Op deze manier kunnen zij op een laagdrempelige wijze op hun behoeften inspelen tijdens hun weg naar volwassenheid (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Wanneer dit in een groepssetting gebeurt is het belangrijk dat jongeren zich verbonden en bij elkaar op hun gemak voelen.

Een rolmodel kan jongeren bijstaan in hun identiteitsontwikkeling en is vaak iemand met een vergelijkbare achtergrond die met trots onderdeel uitmaakt van de gemeenschap (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Ze kunnen een rol spelen in de bevestiging van de etnische identiteit van jongeren door sociale onrechtvaardigheid als racisme en discriminatie ter discussie te stellen.

2.2.3 Gezonde emotieregulatie

Jongeren met een gezonde emotieregulatie, hebben minder negatieve zelfwaardering en ontwikkelen een positieve zelfwaardering (Güldner & Stegge, 2007)(van Genugten, Dusseldorp, K Massey, & van Empelen, 2016). Interventies die zelfregulatietechnieken aanleren blijken een positief effect te hebben op zowel hun zelfwaardering als hun mentale welbevinden (van Genugten, Dusseldorp, K Massey, & van Empelen, 2016) (Van Genugten et al., 2017). Dit kan door ruimte te bieden aan de jongere om in een veilige setting te praten over gevoelens (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Het is belangrijk dat jongeren in deze gesprekken leren op zich zelf te reflecteren om inzicht te krijgen in hun emoties en bijbehorende (automatische) reacties.

Door het maken van muziek kan een jongere zich op een indirecte manier uitspreken over deze gedachten en gevoelens (Broeders & Woltman, 2022). Het zorgt ervoor dat jongeren de kans krijgen om complexe informatie om te zetten naar woorden om ervoor te zorgen dat ze om kunnen gaan met negatieve gevoelens en angsten.

2.2.4 Sense of belonging en social bonding

Relaties met anderen en onderdeel zijn van een ondersteunende groep zijn volgens de literatuur essentiële bouwstenen in de positieve ontwikkeling van jongeren. Het gevoel deel uit te maken van een inclusieve omgeving kan vergroot worden door *social bonding* – het versterken van banden binnen een gemeenschap van mensen die zaken met elkaar gemeen hebben. Binnen een jongerenwerkorganisatie kan hier sprake van zijn aangezien deze al op zichzelf staand een gemeenschap is (Perdijk, et al., 2022).

Interventies in een multiculturele setting hebben een garantie op inclusiviteit nodig. Jongeren met een migratieachtergrond kunnen het gevoel hebben tussen wal en schip te vallen. Ze voelen zich niet volledig thuis in Nederland, maar ook niet in het land van herkomst (van hun (groot)ouders). Ook krijgen zij vaak in meer of mindere mate te maken met discriminatie (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022).

2.2.5 Vaardigheden uitvoerders interventie

Bij het ontwikkelen van interventies voor het vergroten van veerkracht en weerbaarheid onder jongeren zijn uit de literatuur een aantal belangrijke kenmerken voor uitvoerders te destilleren die randvoorwaardelijk zijn voor het succes van de interventie en het tot uiting komen van de werkzame elementen:

- Wees als jongerenwerkorganisatie, sportcoach, muziekcoach en professional een plek of persoon waar jongeren op terug kunnen vallen op het moment dat zij geconfronteerd worden met tegenslagen (Perdijk, et al., 2022). Wees een voorbeeld en bied herkenning, erkenning en gelijkwaardigheid.
- Creëer een veilige omgeving waarin jongeren open hun verhaal delen. Dit kan bijvoorbeeld het delen van eigen verhalen waar jongeren zich in herkennen (Day, Voorwinden, & Yassine, 2022). Het is belangrijk om duidelijk te communiceren dat ideeën, gevoelens en verhalen (Güldner & Stegge, 2007) niet veroordeeld zullen worden.
- Stimuleer hun gevoel van zelfvertrouwen: geef jongeren een coachende of leidende rol. Dit bevestigt dat ze ook iets kunnen bereiken in het dagelijks leven. Sta verder ook stil bij de behaalde successen van de jongere en benoem deze expliciet (Broeders, Woltman, & Zuiderveld, Inclusion Through Sports, 2021).

Deze vaardigheden hebben wij eveneens meegenomen in het kader met aandachtspunten dat we hebben gebruikt bij het uitvoeren van de observaties.

3. Bevindingen

Dit hoofdstuk geeft de bevindingen weer die voortkomen uit de interviews met gemeente Weert en de initiatiefnemer van Collect 2 Learn, dubbelinterviews met uitvoerders van Collect 2 Learn en Punt Welzijn, informele gesprekken met jongeren, uitvoerders en gastsprekers bij Collect 2 Learn, en observaties tijdens de activiteiten. Allereerst beschrijven we de ontstaansgeschiedenis en de geformuleerde doelstellingen zoals aangegeven door Collect 2 Learn in de interviews, en die de gemeente Weert geformuleerd heeft in de subsidieaanvraag. Ook bespreken we de doelgroep die Collect 2 Learn voor ogen heeft en hoe ze deze doelgroep bereiken. Vervolgens analyseren we hoe de werkzame elementen uit de literatuur ter bevordering van weerbaarheid en veerkracht terugkomen in de sport agogische, muziek agogische en overige interventies van Collect 2 Learn. We zetten daarnaast voor elk van deze activiteiten de succesfactoren en aandachtspunten voor de uitvoering uiteen. Vervolgens gaan we in op de waardering van de activiteiten door de deelnemers, en sluiten af met onze analyse van de meerwaarde van het aanbod van Collect 2 Learn binnen het welzijnslandschap van de gemeente Weert.

3.1 Context

Collect 2 Learn is een jeugdcentrum in Weert, waar jongeren elkaar laagdrempelig kunnen ontmoeten en kunnen meedoen aan activiteiten gericht op het versterken van hun weerbaarheid en veerkracht. Overdag vindt hier ook Mogador Begeleiding en Coaching plaats, een project van dezelfde initiatiefnemer rond individuele coaching en dagbesteding voor onder andere schoolverlaters. Twee dagen per week organiseert Collect 2 Learn een vrije inloop en kunnen jongeren meedoen met de activiteiten. Daarnaast organiseren zij elke woensdag een meidenavond, omdat zij merkten dat meiden het prettiger vinden om samen activiteiten te doen zonder jongens.

Ontstaansgeschiedenis

Naar aanleiding van zorgelijke signalen onder jongeren in Weert tijdens en na de coronaperiode (zoals eenzaamheid en vervreemding) heeft Collect 2 Learn een eerste pilot gedraaid. De Gemeente Weert heeft vervolgens in de zomer van 2023 een decentrale uitkering aangevraagd voor een continuering van Collect 2 Learn bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en deze gekregen. De initiatiefnemer van Collect 2 Learn vertelde tijdens het interview dat de behoefte bestond aan lokaal jongerenwerk waar jongeren met een bi-culturele achtergrond zich ook op hun plek kunnen voelen. Deze behoefte heeft hij zelf ervaren als jongere en nam hij ook waar onder de jongeren waarmee hij werkte in de jeugdzorg. Collect 2 Learn is echter niet alleen gericht op een bi-culturele doelgroep, maar op alle jongeren in Weert die geen plek vinden in het bestaande aanbod.

Doelen

Onderstaande doelstellingen worden vermeld in de subsidieaanvraag voor het inzetten van deze interventie bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid:

- Het versterken van weerbaarheid en veerkracht van de lokale jeugd
- Het beperken van grensoverschrijdend gedrag
- Vertrouwen en verbinding tussen de jongeren creëren
- Vergroten van de sociale vaardigheden van jongeren

In het gesprek met de initiatiefnemer van Collect 2 Learn geeft hij aan dat deze doelstellingen zijn voortgekomen uit veldwerk onder jongeren, jeugdoverleggen met verschillende partners, signalen van de ouders van de jongeren, en literatuur over jeugdhulp.

3.2 Doelgroep en werving

Dit onderdeel biedt inzicht in de bevindingen met betrekking tot onderzoeksvraag 1: “*Hoe verloopt het bereiken van jongeren bij de activiteiten en planning van de interventies?*”. Om deze vraag te beantwoorden geven we hieronder

allereerst de bevindingen weer wat betreft de doelgroep die Collect 2 Learn voor ogen heeft en welke doelgroep zij daadwerkelijk bereiken, de paragraaf erna geeft inzicht in hoe de werving van de jongeren verloopt.

Kenmerken doelgroep

De initiatiefnemer van Collect 2 Learn vertelt in het interview dat ze er zijn voor jongeren vanaf 12 jaar en “open zijn voor iedereen, ongeacht afkomst of waardenkader”. De interviews en observaties bieden een meer gedetailleerd beeld van de doelgroep van Collect 2 Learn.

In de informele gesprekken met uitvoerders tijdens de observaties komt naar voren dat verschillende jongeren die deelnemen aan de activiteiten vooral uit huishoudens met een moeilijke sociaaleconomische situatie komen en zich identificeren met straatcultuur. De uitvoerders vertellen dat jongeren uit deze huishoudens vaak te maken hebben met allerlei uitdagingen, zoals de verleiding van snel geld.

In het dubbelinterview met de uitvoerders van Collect 2 Learn geven de twee respondenten bovendien aan extra aansluiting te vinden bij jongeren met een bi-culturele achtergrond, die niet altijd een plek vinden bij andere aanbieders van jongerenwerk vanwege de extra behoefte aan representatie en culturele sensitiviteit. In het interview met de uitvoerders van Punt Welzijn bevestigen zij dat jongeren met een bi-culturele achtergrond inderdaad niet altijd een plek vinden in het huidige aanbod voor jongeren in Weert. De respondenten van Punt Welzijn geven aan dat het voor hen zelf lastig is om bi-culturele jongeren aan te haken. Als dit – zo de respondenten van Punt Welzijn – al lukt, is dit voornamelijk bij de sportactiviteiten. Punt Welzijn richt zich volgens de gemeente eerder op welzijnsthema's zoals mentaal welbevinden en depressies bij jongeren, en minder op weerbaarheid en veiligheid. Collect 2 Learn is ook vooral ontstaan vanuit een referentiekader dat meer aansluit op straatcultuur, waardoor bepaalde jongeren meer aansluiting vinden bij Collect 2 Learn dan de aanpak van Punt Welzijn. De focus op culturele identiteit in activiteiten is vooral maatwerk en vraaggericht, voortkomend uit het profiel en de behoeften van de jongeren die er momenteel komen, maar is geen hoofddoelstelling. Wanneer Collect 2 Learn samen met de gemeente besluit andere groepen die op straat hangen te benaderen, vraagt dit dus ook maatwerk.

In de twee interviews die hebben plaatsgevonden met de initiatiefnemer van Collect 2 Learn en de gastspreker (expert culturele sensitiviteit) geven beide aan dat sommige jongeren bij Collect 2 Learn moeilijkheden ervaren met het navigeren van hun bi-culturele identiteit tussen de thuiscultuur en de Nederlandse cultuur. Hierdoor kunnen zij gevoelens van minderwaardigheid ervaren, die in sommige gevallen worden bevestigd door racisme in hun omgeving. De jongeren die gedurende de observaties aanwezig waren hadden overwegend een islamitische achtergrond en grotendeels roots in Sub-Saharaans Afrika, zoals Ivoorkust, Guinee en Somalië. Andere deelnemers waren bijvoorbeeld Marokkaans, Syrisch en Nederlands. Hierna zetten zij uiteen hoe Collect 2 Learn hierop inspeelt in hun activiteiten.

De jongeren aanwezig tijdens de observaties waren ongeveer tussen de 12 en 16 jaar oud. De leeftijdscategorie 12-16 jaar wordt niet altijd meegenomen in jeugdwerk, omdat het enigszins tussen kinder- en jongerenwerk in valt. Waar jongeren zich in deze leeftijdscategorie nog erg kinds kunnen gedragen, zijn ze ook extra gevoelig voor invloeden van buitenaf. Het feit dat Collect 2 Learn aanbod heeft voor deze leeftijdscategorie is daarom van belang. Hoewel het leeftijdsverschil tussen 12 en 16 slechts 4 jaar is, kunnen op deze leeftijden grote verschillen zijn in interesses en fysieke en cognitieve ontwikkeling. Ook tijdens de observaties hebben wij kunnen vaststellen dat sommige jongeren al wat groter en volwassener zijn dan anderen. Dit blijkt onder andere uit de omgangsvormen of in het soort activiteit waar de jongeren behoefte aan hadden. Waar jongere deelnemers liever spelletjes speelden, bleven de oudere jongeren liever ‘chillen’. De uitvoerders gaven dan ook aan dat het soms nog een uitdaging is om voor iedereen een passend aanbod te hebben. We hebben tijdens de observaties vastgesteld dat de jongerenwerkers zich hierop aanpassen door met sommige oudere jongeren op een meer volwassen manier 1-op-1 het gesprek aan te gaan.

Uit bovenstaande bevindingen kunnen we concluderen dat Collect 2 Learn hun beoogde doelgroep van jongeren in maatschappelijk kwetsbare posities bereikt, zoals jongeren die uit een sociaaleconomisch kwetsbare positie komen en/of moeilijkheden hebben met het navigeren van hun bi-culturele identiteit.

Werving en omvang doelgroep

In de gesprekken met uitvoerders en jongeren kwam naar voren dat Collect 2 Learn vooral inzet op de volgende wervingsmethoden:

- **Zichtbaarheid en netwerk:** De uitvoerders vertellen dat ze zo zichtbaar mogelijk proberen te zijn in Weert en geven aan veel contacten te hebben in de buurt, bijvoorbeeld met ouders die hun kinderen naar Collect 2 Learn brengen. Eén van de uitvoerders bij Collect 2 Learn is een lokale rapper die op verschillende vlakken sociaal actief is in Weert. Veel jongeren kijken naar hem op vanwege zijn muziek en bekendheid buiten Weert, waardoor hij hen kan aansporen om naar Collect 2 Learn te komen. Een van de jongeren bevestigde in een gesprek dat hij en zijn vrienden vanwege deze persoon bij Collect 2 Learn terecht zijn gekomen.
- **Outreaching werken:** De uitvoerders geven aan de stad in te gaan om rondhangende jongeren te wijzen op het feit dat ze bij Collect 2 Learn terecht kunnen voor een eigen plek met verschillende faciliteiten, zoals de Playstation, gym, tafeltennis, et cetera. Een van de uitvoerders vertelde in het groepsinterview dat dit bijvoorbeeld het geval was toen er overlast was bij de bibliotheek, en sommige van die jongeren behoren nu tot de vaste groep bezoekers. Deze uitvoerder heeft zijn contactgegevens achtergelaten bij de bibliotheek voor het geval dat de overlast bleef duren, maar die hebben hem naar eigen zeggen niet meer gecontacteerd.
- **Mond-tot-mond reclame:** Jongeren die komen nemen af en toe vrienden mee, die vervolgens ook blijven komen. Een groot deel van de vaste groep jongeren woont bovendien bij elkaar in dezelfde wijk en kennen elkaar al goed, waardoor Collect 2 Learn relatief snel een vaste groep bezoekers heeft opgebouwd.
- **Sociale media:** Collect 2 Learn post de planning en promotiefilmpjes op Instagram en houden contact met de jongeren via Snapchat. Dit werkt soms goed om te weten wie er die dag van plan is om te komen.
- Heel af en toe worden jongeren **doorverwezen** van andere organisaties (zoals Punt Welzijn) naar Collect 2 Learn. Jongeren komen dan niet direct uit eigen beweging bij dit initiatief terecht, maar worden doorverwezen omdat de activiteiten en aanpak van Collect 2 Learn volgens de andere organisatie beter aansluiten bij de interesses en omgangsvormen van de jongeren. Dit doorverwijzen is geen zaak van exclusiviteit, want de uitvoerders van Punt Welzijn gaven tijdens het groepsinterview aan nog steeds samen de doelgroep te willen bedienen, en staat in contact met de initiatiefnemer en uitvoerders van Collect 2 Learn.

Wij namen waar tijdens de observaties dat er ondertussen een vaste groep is van 10 tot 12 jongeren die wekelijks terugkomt bij Collect 2 Learn. Daaromheen is er een schil van 10 à 15 jongeren die af en toe meedoet bij grotere activiteiten, zoals thema-avonden of voetbaltoernooien. Volgens de uitvoerders is de opkomst echter vaak onvoorspelbaar omdat er ook andere opties zijn voor de jongeren, zoals thuis Playstation spelen, sociale media of zelf voetballen op het Cruijff Court. Sommige avonden zijn erg rustig (1 of 2 jongeren), terwijl er op andere avonden een stuk meer jongeren (minstens 15) zijn. In het begin van het onderzoek werden de vrijdagavonden beter bezocht dan de maandagavonden, maar tegen het einde waren er ook 10 tot 15 jongeren op maandagavonden.

De uitvoerders zelf geven aan tevreden te zijn met de vaste groep die er is. Zij geven aan dat ze de jongeren steeds beter leren kennen en gemakkelijker een connectie kunnen opbouwen om hen te ondersteunen. Door deze vertrouwensband zorgt Collect 2 Learn dat jongeren blijven terugkomen, wat tijdens de observaties in dit onderzoek inderdaad het geval is. Men sprak wel de ambitie uit om nog meer jongeren in Weert te willen bereiken. Voorlopig werkt de huidige manier van werven voor de doelgroep die er nu is en deze groep zorgt alvast niet voor overlast wanneer ze bij Collect 2 Learn zijn. Uit gesprekken met de gemeente blijkt wel dat er nog groepen jongeren zijn die niet bereikt worden, en alsnog voor overlast zorgen op bepaalde openbare plekken zoals de bibliotheek. In overleg met de gemeente zouden de uitvoerders van Collect 2 Learn op specifieke plekken extra outreachend te werk kunnen gaan, met een aanpak die ook deze groepen aanspreekt en dus niet gericht is op bi-culturele identiteit. Er zijn ook nog geen concrete afspraken met de gemeente over output, zoals hoeveel jongeren te bereiken en op welke openbare locaties.

Planning

Naast het *bereik* van de jongeren is ook het verloop van de *planning* onderdeel van onderzoeksvraag 1. Door het feit dat deelname van de jongeren niet verplicht is blijft het echter moeilijk om in te schatten wie daadwerkelijk aanwezig zal zijn bij een activiteit. Soms laten de begeleiders het uitvoeren van de planning afhangen van de opkomst, zoals een

rapworkshop of een gastspreker. Tijdens het onderzoek is het tweemaal voorgekomen dat een dergelijke activiteit toch niet is doorgegaan vanwege een te lage opkomst. Dit zorgde voor teleurstelling bij de jongeren die wel wilden deelnemen. We komen hier in detail op terug op pagina 23 en 29.

In het kort

Hoe verloopt het bereiken van jongeren bij de activiteiten en planning van de interventies?

- Dankzij de activiteiten, representativiteit en culturele sensitiviteit weet Collect 2 Learn een kwetsbare doelgroep te bereiken die zich bij hen meer thuis voelt dan bij ander aanbod.
- Collect 2 Learn bereikt jongeren op verschillende manieren, van online tot op straat en hebben een vaste groep van bezoekers gevormd. Deze groep is divers in achtergrond en is tussen de 12 en 16 jaar oud.
- Er is nog terrein te winnen wat betreft jongeren die overlast veroorzaken in Weert. In ieder geval bereikt Collect 2 Learn een groep die anders ook buiten een plek zou moeten zoeken.
- De opkomst van jongeren bij de geplande activiteiten is niet goed voorspelbaar, wat ook invloed heeft op de planning en uitvoering van de activiteiten.

3.3 Waardering

In deze paragraaf geven we de bevindingen weer die betrekking hebben op de volgende twee onderzoeksvragen, te beginnen met onderzoeksvraag 2: *“Hoe waarderen de deelnemers de ontwikkelde interventies?”*.

We hebben de waardering door de deelnemers van de interventies voornamelijk waargenomen door middel van informele gesprekken tijdens de observaties, en door hun reacties, houding en betrokkenheid te observeren tijdens de interventies. In totaal hebben we bij 5 jongeren expliciet gevraagd naar hoe ze Collect 2 Learn waarderen en wat hen aantrekt. Omdat de deelnemers over het algemeen minder spraakzaam ofwel verbaal vaardig zijn om er een diepgaande mening over te geven, hebben we extra aandacht besteed tijdens de observaties aan de interactie tijdens activiteiten.

De bevroegde respondenten zijn allemaal positief over Collect 2 Learn en behoren tot de vaste groep die terug blijft komen. Wanneer we hen vragen hun favoriete activiteiten te benoemen valt op dat dit vooral de laagdrempelige activiteiten zijn: “vooral de FIFA-toernooien en samen eten zijn leuk”. Ze waarderen ook het vrijblijvende karakter van de inloop: “je mag hier altijd gewoon langskomen en chillen”.

De positieve waardering geldt ook voor de sport- en muziekactiviteiten. Deze zijn volgens de jongeren bijvoorbeeld “chill” of “leuk”. Hoewel er door de beknopte antwoorden geen gedetailleerde conclusies getrokken kunnen worden, valt wel op dat er geen negatieve reacties zijn. Tijdens de observaties is gelet op de houding van de jongeren en de algehele sfeer om een beter beeld te krijgen van de waardering. Wat tijdens de observaties opvalt is dat bij het bij kleinere spelletjes niet altijd lukt om de deelnemers meteen mee te krijgen wanneer de uitvoerders initiatief nemen. We zien dat de jongeren de neiging hebben om bij een voorstel in eerste instantie “nee” te zeggen en liever blijven doen waar ze mee bezig zijn op dat moment. Tijdens de observatie momenten lukte het de uitvoerders toch om in zo’n situatie een kleinere groep te motiveren, waarna de rest uiteindelijk toch ook nog aansluit en met een enthousiaste houding meedoen. Dit was het geval bij bijvoorbeeld de boksles in groep, voetbalspelletjes en gezelschapsspelletjes.

De jongeren zijn vooralsnog nauwer betrokken bij de sport- en muziekactiviteiten wanneer dit individueel gebeurt. Tijdens de observaties gebeurde het vaker dat de jongeren met veel aandacht 1-op-1 boksen met de uitvoerders of 1-op-1 met een uitvoerders naar een raptekst kijken.

In het kort

Hoe waarderen de jongeren de interventies?

- Vanuit de jongeren zelf komen positieve beknopte antwoorden ('leuk', 'chill') over de waardering van alle soorten interventies. De laagdrempeligheid van de activiteiten en de prettige worden hierbij specifiek benoemd.
- Uit de observaties blijkt dat jongeren aansporing nodig hebben om deel te nemen aan de aangeboden groepsactiviteiten en daarna met een positieve houding meedoen. Ten aanzien van de aangeboden 1-op-1 interventies hebben we kunnen observeren dat de jongeren met veel aandacht meedoen.

3.4 Werkzame elementen

In wat volgt gaan we in op onderzoeksvraag 3: *“Welke werkzame elementen van (muziek en sport) interventies voor het vergroten van weerbaarheid onder jongeren komen terug in de ontwikkelde interventies?”*. De bevindingen komen voort uit de (groeps)interviews, informele gesprekken en observaties. We beginnen telkens met wat zich heeft afgespeeld tijdens het uitvoeren van de interventies tijdens de observaties, en geven vervolgens een analyse van welke werkzame elementen uit de literatuur terugkwamen.

3.4.1 Sport agogische interventies

Algemene observaties

Tijdens de observaties namen de uitvoerders vrijwel elke keer minstens 1 van de jongeren apart in de sportzaal om 1-op-1 boks oefeningen te doen en ondertussen te praten over hoe het gaat. Na zo'n sessie bleven de uitvoerder en jongere ook telkens nog even napraten. Deze momenten zijn steeds ad hoc en niet gepland. Tijdens één van de observaties hielden de uitvoerders een gezamenlijke bokstraining waarbij combinaties werden geoefend, push-ups werden gedaan en de jongeren gingen sparren (op het lichaam). Sommige van de deelnemers letten goed op en namen dit serieuzer dan anderen, die het eerder als een kans zagen om te spelen. Deze laatsten werden hier ook op gewezen en moesten extra push-ups doen. Tijdens deze groepstraining maakte de uitvoerder opmerkingen over een gezonde levensstijl, motivatie en discipline. Enkele jongeren die tijdens deze training hadden kunnen laten zien dat ze goed waren in boksen, vielen na de training op door een voldane en zelfverzekerde houding. De uitvoerders spraken degenen die het best wel moeilijk vonden achteraf positief toe, wezen hun op zaken die wél goed gingen, en zeiden dat het niet erg is om er niet goed in te zijn, en dat ze beter kunnen worden door te oefenen.

De jongeren vertellen tijdens de informele gesprekken met de onderzoeker dat het sportaanbod een van de voornaamste redenen is om Collect 2 Learn te bezoeken. Anderzijds vertellen de jongerenwerkers dat de sportactiviteiten een ingang bieden om met jongeren in contact te komen, hen te leren kennen en een vertrouwensband op te bouwen. Boksen is volgens de initiatiefnemer van Collect 2 Learn de hoofdactiviteit als het om therapeutisch sporten gaat. De andere sportactiviteiten zoals voetbalspelletjes of -wedstrijden en tafeltennis fungeren minder als interventie, maar dienen vooral om plezier te maken, bevestigen ook de uitvoerders van Collect 2 Learn in het dubbelinterview.

Analyse werkzame elementen

Positieve benadering

In de documentanalyse is naar voren gekomen dat een positieve benadering een belangrijke factor is om interventies gericht op weerbaarheid en veerkracht te laten slagen. Voorbeelden hiervan in de literatuur zijn het richten op kansen en krachten, jongeren persoonlijke successen te laten ervaren en de inzet op plezier en een aangename ervaring.

Plezier en succeservaringen komen duidelijk terug in de sport agogische interventies.

De observaties van de interventies laten zien dat de sporten die bij Collect 2 Learn beoefend worden goed aansluiten op de leefwereld van jongeren. Zij spelen op de PlayStation vaak FIFA of UFC spelen en kijken op naar voetballers of vechtsporters, dit zien we wanneer ze enthousiast worden over voetbalstickers, of zich spiegelen aan bepaalde kickboksers. Dit helpt om de jongeren te **motiveren** om naar Collect 2 Learn te komen, **plezier** te maken en een **band** op te bouwen met andere jongeren en de uitvoerders.

Wanneer jongeren beter worden in een sport zoals het boksen, maar ook voetballen en tafeltennis, observeerden we dat de uitvoerders dit benoemen met de bedoeling om de jongeren **voortgang en ontwikkeling** te **laten ervaren**. De bedoeling hiervan is volgens de uitvoerders om jongeren meer zelfvertrouwen in hun eigen vaardigheden en lichaam te geven. De uitvoerders passen dus inderdaad de aanpak van het laten ervaren van succes toe.

Sport als tool om in gesprek te gaan met de jongeren over gezondheid

De uitvoerders gebruiken de sportactiviteiten als een ingang om het gesprek over fysieke gezondheid aan te gaan; hoe zorg je goed voor jezelf, hoe geef je grenzen aan (t.a.v. slechte invloeden) en wat is fitheid? Het inzetten op kansen, zoals de inzet op gezondheid, zien we dus terug in de sportactiviteiten. Ook naast de sportactiviteiten zien we dat het gesprek hierover vaker terugkomt. Tijdens een van de inloop avonden vroeg een van de jongeren of er waterpijp gerookt zou worden in een videoclip die zou worden gemaakt. De uitvoerders gingen hierop ook het gesprek aan over roken en de gezondheidsrisico's ervan. Tijdens een andere observatie vond eenzelfde gesprek ook plaats omtrent drankgebruik. Dit soort gesprekken passen in de bredere context van het promoten van sport en gezondheid.

Gezonde emotieregulatie

Wanneer we terugkijken naar de wetenschappelijke literatuur, zijn werkzame elementen in interventies die leiden tot gezonde emotieregulatie onder andere: een veilige setting om te praten over gevoelens, leren om te reflecteren, inzicht krijgen in emoties en (automatische) reacties en creatieve manieren om indirect gevoelens te verwoorden. In de literatuur wordt specifiek benoemd hoe boksen ingezet kan worden om jongeren te leren hun emoties te reguleren en zich in (negatieve) situaties te navigeren. De bevindingen hieronder beschrijven in hoeverre we deze factoren ook terugzien in de sport agogische interventies.

Boksen biedt een vertrouwde setting om emoties te bespreken en bewust te maken van impulsief negatief gedrag.

Bij Collect 2 Learn is er ruimte voor 1-op-1 agogisch boksen. Naast het feit dat de jongeren letterlijk hun energie eruit slaan, zien we in de observaties dat uitvoerders ook expliciet aandacht besteden aan de **emotieregulatie** van de jongeren. De uitvoerder toetst bijvoorbeeld tussentijds hoe het met de jongere gaat en neemt achteraf de tijd is om losgekomen emoties bespreekbaar te maken. Deze interventie draagt hierdoor op een positieve manier bij aan het hogere doel van een **gezonde emotieregulatie in een vertrouwde setting**. Een van de uitvoerders licht tijdens een observatie toe dat sommige jongeren op een negatieve manier en vanuit emotie handelen, en dat uitvoerders de interventies gebruiken om hen aan te leren rationeel na te denken voordat zij op een destructieve manier handelen. Als concreet voorbeeld noemt de uitvoerder dat bepaalde jongeren het moeilijk vinden om een stapje terug te nemen en niet meteen te reageren, wanneer ze worden getackeld of uitgedaagd. Met behulp van **coaching** tijdens sportactiviteiten lukt het jongeren steeds beter hier mee om te gaan. Deze inzet op emotieregulatie zien we ook terug tijdens de observaties van het boksen, maar ook op andere momenten. Tijdens een van de inloopavonden viel bijvoorbeeld op dat twee jongeren elkaar steeds meer uitdaagden, maar toen het teveel werd gingen de jongerenwerkers hier actief over in gesprek. Dit leidde ertoe dat het een van de jongeren lukte om te observeren in plaats van reageren, waardoor de situatie niet meer escaleerde en ook de ander stopte met het vertonen van provocerend gedrag.

Sense of belonging

In de literatuur komt naar voren dat het belangrijk is dat jongeren tijdens interventies deel uit kunnen maken van een ondersteunende groep. Hierbij is het belangrijk dat er aandacht is voor iedereen en niemand uit de boot valt. Hieronder geven we een korte weergave van hoe dit terugkomt bij de sportagogische interventies van Collect 2 Learn.

De sportactiviteiten, ondersteuning en gesprekken zorgen ervoor dat jongeren hun plek kunnen vinden

De uitvoerders fungeren als **rolmodellen** met verstand van sport die de jongeren kunnen ondersteunen. Bij het boksen voelen jongeren de ruimte om te oefenen, fouten te maken en emotioneel los te komen, wat een band schept met de uitvoerders. Wanneer de jongerenwerkers 1-op-1 gingen oefenen met de jongeren, waren deze meerdere keren bereid om in gesprek te gaan.

Jongeren ontmoeten door het samen sporten anderen met vergelijkbare interesses

Uitvoerders van Collect 2 Learn vertellen in interviews dat ze sport als middel zien om mensen samen te brengen en gezonde **relaties** op te bouwen. Zij vertellen dat ze zien dat jongeren op de sportactiviteiten af komen omdat ze dit leuk vinden en hierdoor andere jongeren en uitvoerders ontmoeten die ze nog niet kennen, maar na een tijd worden ze wel onderdeel van een groep.

Positieve identiteitsontwikkeling

Uit de observaties is niet duidelijk teruggekomen dat de sport activiteiten bijdragen tot de positieve identiteitsontwikkeling van de jongeren.

Vaardigheden uitvoerders

Uitvoerders benoemen wanneer jongeren goed zijn in iets en stimuleren zelfvertrouwen

De uitvoerders dagen de jongeren uit om beter te worden. Als een jongere bovendien uitblinkt in iets, benoemen de uitvoerders dit en versterken ze hun zelfvertrouwen door tegen de rest van de groep te zeggen dat iemand de beste tafeltennisser of voetballer is.

In het kort

Wat zijn de werkzame elementen die terugkomen in de interventies?

- De positieve benadering komt terug in de sportinterventies door in te zetten op plezier, motivatie en laten ervaren van vooruitgang en ontwikkeling. Daarnaast worden de sportinterventies gebruikt om in gesprek te gaan over bijvoorbeeld fysieke gezondheid van de jongeren.
- Uitvoerders gaan actief in gesprek over losgekomen emoties.
- De observaties laten zien dat met name de groeps-bokssessies inzetten op een 'sense of belonging', omdat jongeren samen boksen en jongeren met gelijke interesses elkaar ontmoeten. Dit is minder van toepassing in de één-op-één sessies.
- Het is niet mogelijk om een conclusie te trekken over de inzet op positieve identiteitsontwikkeling. In de observaties is dit onderwerp niet aan bod gekomen.
- De uitvoerders vervullen een coachende rol en laten de jongeren successen ervaren.

3.4.2 Muziek agogische interventies

Algemene observaties

Collect 2 Learn biedt ook muziek als agogische interventie aan. Officieel gaat dit om het opnemen van muziek in een muziekstudio. Tijdens dit onderzoek was deze studio echter nog grotendeels in aanbouw. Omdat de studio nog niet volledig kon worden gebruikt was het lastig om een volledig beeld te krijgen van de effectiviteit van deze muziek agogische interventie. Hoewel tijdens vorige pilots wel al uitgebreide rap workshops plaats hebben gevonden volgens de initiatiefnemer van Collect 2 Learn, bevonden de muziekactiviteiten zich nu nog in de fase van het schrijven. We beschrijven hier daarom de muziekactiviteiten voor zover ze plaatsvonden in deze fase en observeerden het volgende.

Toen onze onderzoeker op het punt stond om weg te gaan na een van de observatiemomenten, kwam er een jongere binnen met een tekst die hij graag wilde voorleggen aan de jongerenwerker. Onze onderzoeker besloot nog even te

blijven, omdat hij deze jongere al regelmatig had gesproken. De jongerenwerker nam de jongere mee in het proces van een nummer maken, en maakte duidelijk dat het belangrijk is om je eigen verhaal te vertellen in plaats van een fictieve tekst over het 'straatleven', die hij nu aanleverde.

Tijdens de laatste observatie stond een rapworkshop op de planning die uiteindelijk is afgezegd omdat er te weinig aanmeldingen waren. De avond werd toen een 'normale inloop' avond. Er was voor deze workshop een lokale rapper aanwezig die ook jongerenwerker is bij Collect 2 Learn en ook rap workshops geeft bij Punt Welzijn. De workshop zou doorgaan als er 6 jongeren waren die mee wilden doen. Er waren er net niet genoeg. De frustratie onder de aanwezige jongeren over het opnieuw niet doorgaan van een geplande activiteit was groot. Een jongere die de vorige keer vroeg "waar de spreker was" vroeg zich nu af waarom er geen rapworkshop was. Toen de jongerenwerker vertelde dat de volgende versie nog beter wordt reageerde een andere jongere met "jullie passen de planning elke keer aan". Op deze manier van plannen komen we later terug in onze aandachtspunten.

Analyse werkzame elementen

Positieve benadering

De aanwezigheid van een studio wekt interesse bij jongeren en biedt hen nieuwe mogelijkheden.

Het feit dat Collect 2 Learn over een studio beschikt genereert extra **aantrekkingskracht** en **interesse** voor jongeren, en biedt hen de mogelijkheid om samen met muziek bezig zijn, of het in ieder geval te overwegen en hen uit te dagen. Voor ongeveer vijf van de jongeren bij Collect 2 Learn is het schrijven van teksten en het maken van muziek iets waar ze erg in zijn geïnteresseerd, en hadden al een tekst geschreven om op verder te bouwen.

Muziek dient bij deze interventies als vehikel om gesprekken aan te gaan met jongeren.

Zoals in de literatuur beschreven kan muziek een positief en creatief middel zijn om **de dialoog aan te gaan**. Dit gebeurde bij Collect 2 Learn wanneer jongeren de kans kregen om hun eigen teksten te schrijven en toetsen deze bij de uitvoerders. Tijdens dit proces konden de uitvoerders dieper ingaan op wat de jongeren in hun teksten schrijven.

De interventie heeft een positieve benadering door in te zetten op talentontwikkeling.

Gedurende de onderzoeksperiode bevond dit proces zich alleen nog in de fase van het schrijven. Hierdoor proberen de jongeren wel iets nieuws en kunnen ze **talenten ontdekken en ontwikkelen**. Uit de observatie blijkt dat de uitvoerder de tijd neemt om samen met een jongere aan een rap te werken en tools te geven hoe diegene beter kan worden, en wat de aanpak is van het maken van een nummer. De activiteit is tevens vraaggericht aangezien de jongere in kwestie om ondersteuning vroeg vanuit een intrinsieke motivatie.

Identiteitsontwikkeling

Jongeren denken na over hun eigen verhaal

Door het in gesprek gaan over de boodschap die een jongere brengt, en in het geobserveerde geval ook het waarheidsgehalte, denken jongeren na over hun **eigen verhaal en identiteit**. Wanneer dit goed wordt uitgevoerd kunnen jongeren een duidelijker idee krijgen van wie zij zijn in de maatschappij.

Gezonde emotieregulatie

De muziek interventie kan jongeren woorden laten geven aan emoties en deze bespreekbaar maken.

De aanwezige uitvoerders maken in hun vrije tijd zelf ook muziek en we zien dat ze de jongeren stimuleren om hun **eigen verhaal op te schrijven en dicht bij hun gevoel te blijven**. De uitvoerders ondersteunen de jongeren in dit proces aangezien het niet altijd gemakkelijk is om deze zaken onder woorden te brengen. Hierdoor kan hulp bij het schrijven van een rap de jongeren **sociale steun** bieden. Dit kan tot stand komen wanneer jongeren hun **gevoelens of ervaringen bespreekbaar maken met jongerenwerkers en/of leeftijdsgenoten**. Bovendien vertelden de uitvoerders tijdens een rondleiding dat hun studio ook dient als prikkelarme ruimte, wat kan bijdragen aan het creëren van een **prettige, veilige omgeving** om emoties te bespreken.

Sense of belonging

Teksten schrijven is een laagdrempelige manier om gesprekken aan te gaan en verbinding te leggen

De rapteksten die de jongeren bij Collect 2 Learn schrijven vormen een uitgangspunt om het gesprek over verschillende onderwerpen op gang te brengen. Daarbij komt dat de interventie **drempelverlagend** werkt, het wordt gemakkelijker om deze onderwerpen aan de kaak te stellen. Door het faciliteren van gemeenschappelijke interesses (rapmuziek) heeft de activiteit ook een **verbindend effect**.

De focus op rapmuziek speelt in op de leefwereld van de jongeren

De jongerenwerkers zetten met een dergelijke interventie eveneens in op een **vertrouwensrelatie** door het gemakkelijker te maken over hun ervaringen te praten. Dit doen ze door de taal van de jongere te spreken, interesse te tonen en bekend te zijn met de **leefwereld** van de jongere.

In het kort

Wat zijn de werkzame elementen die terugkomen in de interventies?

- De muziek agogische interventies hebben nog niet heel vaak plaatsgevonden, maar de aanwezigheid van een studio wekt interesse bij de jongeren en sommigen hebben al teksten geschreven en besproken die met de uitvoerders.
- De uitvoerders weten goed wat ze met deze interventie willen en hebben hier zelf ook ervaring in. De interventie moet nog frequenter worden ingezet.
- Wanneer muziek agogische interventies plaatsvinden, voeren de uitvoerders belangrijke gesprekken over de boodschap van muziek. Er is nog ruimte voor verbetering in de pedagogische gesprekstechnieken.

3.4.3 Vrije inloop en overige activiteiten

Algemene observaties

De uitvoerders van Collect 2 Learn vertellen dat ze naast sport en muziek ook inzetten op andere activiteiten die, behalve plezier maken, draaien rond vertrouwen, relaties opbouwen, veiligheid, verbinding en saamhorigheid. Zij doen dit deels in overleg met jongeren zelf, om te kijken waar de behoeften en interesses liggen, en deels bepaalt Collect 2 Learn het aanbod. Dit doen zij bijvoorbeeld door gastsprekers uit te nodigen die komen vertellen over een bepaald thema. Zo werd er een expert cultuur sensitieve zorgverlening uitgenodigd om te vertellen over opgroeien tussen verschillende culturen, en tijdens de ramadan kwam een spreker van de moskee vertellen over het effect van slechte keuzes op hun familie, en relateerde dit aan het geloof. De paragrafen hieronder beschrijven kort de activiteiten, waarna het subhoofdstuk eronder weergeeft welke werkzame elementen terugkomen in de georganiseerde activiteiten.

Onze onderzoeker was op 22 maart aanwezig bij de thema-avond over het geloof tijdens de ramadan. Er was een iftar en er kwam een spreker langs. De initiatiefnemer vertelt dat hij het spannend vond om dit te organiseren omdat geloof bespreken soms een negatieve connotatie kan hebben, maar dat het voor veel van de jongeren een belangrijk thema is en daarom de moeite waard. De spreker vertelde onder andere dat het belangrijk was om goed voor je ouders te zorgen en juiste keuzes te maken in het leven. Bij een rondje “Wat wil je later worden?” wilden de meeste jongeren voetballer worden. De spreker benadrukte dat niet iedereen voetballer kan worden en het belangrijk is om meerdere opties te hebben in het leven. Ook vertrok de spreker vanuit het belang van de moeder in de Islam, en relateerde dit aan de schaamte en het verdriet die een moeder voelt wanneer ze moet uitleggen aan anderen dat haar zoon op het verkeerde pad zit. Hier leek de boodschap aan te komen: de jongeren hadden veel aandacht voor de spreker en waren stil, in tegenstelling tot toen ze eerder binnenkwamen.

De dag voor de observatie op 6 mei was er een incident geweest in de stad tussen de jongeren en enkele volwassenen bij een café in Weert. Er werd gevierd dat PSV kampioen was geworden, en toen een paar van de jongeren langsliepen riepen ze voor de grap “Ajax, Ajax”. Vervolgens werden de jongeren racistisch bejegend en kwam het tot (verbale) ruzie,

wat een behoorlijke impact heeft achtergelaten. De jongerenwerkers zijn hierover in gesprek gegaan, en focusten hierbij op het niet onnodig provoceren op straat en op als hoe om te gaan met racisme en niet te escaleren.

Een thema-avond die gepland stond op 1 juli ging over het hebben van verschillende culturen, en hoe je als bi-culturele jongere uit een meer collectivistische thuiscultuur kan navigeren in de Nederlandse cultuur. Bij verschillende informele gesprekken tijdens de observaties was culturele identiteit een thema, en refereerden jongeren soms aan hun eigen afkomst en die van anderen, wilden ze weten wat iemands afkomst was en welke talen ze spreken, of droegen ze voetbalshirts van het land van hun roots. De spreker is expert in cultuur-sensitieve zorg en heeft zelf ook een bi-culturele achtergrond. De spreker en de uitvoerders legden op verschillende momenten uit dat zij ervoeren dat bi-culturele jongeren verschillende vragen over hun eigen identiteit kunnen hebben en zich soms voelen alsof ze 'tussen wal en schip' zitten. Deze zoektocht naar identiteit kan vervolgens uitkomen bij straatcultuur, met alle negatieve gevolgen van dien, zo vertellen zowel de spreker en de initiatiefnemer van Collect 2 Learn in een informeel gesprek en een interview. De presentatie van de spreker zou initieel om 18u beginnen, maar een paar dagen voordien werd duidelijk dat de EK-wedstrijd België-Frankrijk tegelijk zou beginnen. De spreker anticipeerde dat de jongeren waarschijnlijk afgeleid zouden zijn (veel van hen bleken fan te zijn van Kylian Mbappé), en stelde diezelfde dag voor om een uur eerder te komen en te beginnen als er genoeg aanwezigen waren. In de tussentijd kon onze observator met de spreker praten over het thema en het doel van de avond. Toen er op de afgesproken tijd maar 1 jongere was, werd de thema-avond uitgesteld tot een ander moment. Echter kwam er een paar minuten later een grote groep jongeren binnen, waardoor de thema-avond alsnog door had kunnen gaan. Uiteindelijk is deze thema-avond doorgegaan op 2 september met ongeveer 15 jongeren.

Gedurende de observaties zien en horen we van de jongeren dat zij zich thuis voelen bij Collect 2 Learn. We zien dat ze de vrijheid voelen om te beslissen wat ze willen doen, en komen en gaan wanneer ze daar zin in hebben. Dit sluit goed aan bij de leeftijd van de meeste jongeren, die over het algemeen nog vrij speels en wispelturig kunnen zijn. Het draagt bij aan de sfeer als er niet te rigide wordt gepland en uitgevoerd, maar soms zorgt het zeer vrijblijvende karakter er dus voor dat bepaalde initiatieven niet van de grond komen. Zo werd er soms iets geïnitieerd, maar hadden de jongeren meer behoefte hadden aan lol trappen en druk zijn. Na meerdere pogingen slaagden de uitvoerders er toch wel in om een paar jongeren aan te haken bij bijvoorbeeld een kaartspel. Daarnaast zien we dat het voor de sfeer ook uitmaakt of er nieuwe jongeren bij zijn, waardoor de dynamiek soms verandert en ze vooral veel met elkaar bezig zijn. Uit de observaties blijkt dat het hebben van een centrale activiteit bijdraagt aan het verminderen van drukte bij de jongeren onderling. Het valt de uitvoerders ook op wanneer een jongere zich meer terugtrekt dan normaal, en hier spelen zij op in door ze bijvoorbeeld bij een voetbalspelletje in groep te betrekken, of 1-op-1 dammen. Ze hoeven dan niet te praten, maar ze zijn in ieder geval niet alleen.

Analyse werkzame elementen

Positieve benadering

Collect 2 Learn biedt kansen aan jongeren en houdt ze op het rechte pad.

Uit gesprekken met jongeren en uitvoerders hebben we gehoord van een jongere die tegen 'het verkeerde pad' aanleunde dankzij de invloed en het netwerk van Collect 2 Learn een normaal bijbaantje heeft kunnen krijgen. De jongeren hebben al vroeg een focus (en noodzaak) om te beginnen geld te verdienen, en kijken uit naar het moment dat ze 15 jaar zijn om een bijbaantje kunnen nemen. Bij Collect 2 Learn proberen de uitvoerders kansen te bieden voor bijbaantjes zodat de jongeren **juiste keuzes maken** en op het rechte pad blijven.

Positieve identiteitsontwikkeling

De thema avonden gericht op culturele vraagstukken bieden nieuwe inzichten en laten positieve rolmodellen zien.

Het idee achter de thema-avonden is volgens de uitvoerders om jongeren nieuwe perspectieven mee te geven, ze in contact te brengen met (alternatieve) **rolmodellen** en ze hiermee te stimuleren om de juiste keuzes te maken. Zoals vermeld in de werkzame elementen, sporen deze activiteiten de jongeren aan tot **zelfreflectie**, en hebben ze eveneens de mogelijkheid om stil te staan bij hun eigen (culturele) identiteit in een ondersteunende omgeving. De thema's tijdens deze avonden relateren bovendien aan leefwereld van de jongeren via geloof en **cultuur gerelateerde identiteitsvragen**.

Op deze manier tracht Collect 2 Learn bij te dragen aan een sterke bewustzijn van de eigen (culturele) identiteit, om zo te vermijden dat jongeren te ver afglijden in de straatcultuur.

Sense of belonging

De locatie biedt een plek waar jongeren zich ondersteund en op hun gemak kunnen voelen.

Het huiskamergevoel draagt bij aan een **veilige, vrijblijvende omgeving** waar jongeren zich thuis voelen en zichzelf kunnen zijn. Het hebben van zo'n plek, waar ze deel zijn van een groter geheel en bovendien ondersteunende begeleiders hebben draagt bij tot een sense of belonging.

De uitvoerders zijn streng op pestgedrag om een veilige omgeving te onderhouden.

Er wordt duidelijk en streng omgegaan met pestgedrag. Op een moment tijdens een observatie bleef een van de vaste jongeren een ander pesten. Deze werd (na een gesprek) naar huis gestuurd voor de rest van de dag. Diegene bleef daarna nog welkom, maar de uitvoerders maakten hiermee wel duidelijk dat pesten een rode lijn is.

Emotieregulatie

Uitvoerders hebben door wanneer jongeren behoefte hebben aan extra aandacht en spelen hierop in.

Tijdens de observaties zagen we dat er **emotionele aandacht** is voor jongeren die behoefte hebben aan een gesprek wanneer uitvoerders opmerken dat er iets speelt. Aan jongeren die daar geen uitdrukkelijke behoefte aan hebben, wordt alsnog gedacht door ze bijvoorbeeld bij een spelletje te betrekken. Tijdens observaties zagen we dat de eerder informele omgang en aard van de band tussen uitvoerder en jongere erbij helpt om de jongere zich te laten openstellen.

Uitvoerders bieden steun na vervelende ervaringen.

We zien dat Collect 2 Learn een plaats biedt waar uitvoerders begrip en erkenning tonen wanneer jongeren geconfronteerd worden met **racisme en discriminatie**, zoals bij het incident met cafégangsters. De uitvoerders keuren zulk gedrag streng af, en gaan het gesprek aan over hoe de jongeren hier in de toekomst mee om kunnen gaan zonder de situatie te laten escaleren. Door hun vertrouwensband kunnen ze dit gesprek aangaan.

Vaardigheden begeleiders

Uitvoerders kennen de behoeften van de jongeren vanuit eigen ervaring en organiseren bijbehorende activiteiten.

Doordat de uitvoerders van Collect 2 Learn gelijkaardige ervaringen hebben als de jongeren, herkennen ze de leefwereld van de jongeren en erkennen ze de behoeften die hierbij komen kijken. Hier handelen ze naar door thema-avonden te organiseren die op deze behoeften inspelen.

Uitvoerders weten om te gaan met opstootjes

We hebben op momenten dat plagerijen omsloegen tot irritaties en boosheid geobserveerd dat de uitvoerders goed weten om te gaan met onderlinge opstootjes en de cultuur van 'stoer doen', en zetten de jongeren aan tot beter sociaal aanvaard gedrag. Iedereen is welkom dus is er **inclusiviteit**, jongeren krijgen vaak genoeg een kans om zich te herpakken, en de begeleiders hebben een focus op de sociale **ontwikkeling** van de jongeren.

Begeleiders brengen lessen bij over juiste keuzes maken in het leven

De begeleiders gaan ook het gesprek aan over **juiste keuzes maken** in het leven, en gebruiken daarvoor de omgeving en activiteiten als uitgangspunt. Wanneer er op de Playstation bijvoorbeeld Grand Theft Auto gespeeld wordt, gaan de uitvoerders in gesprek over de consequenties van de acties in deze videogame in de echte wereld. Toen een bepaald liedje aan stond van een rapper die in de gevangenis zat, gingen ze een gelijkaardig gesprek aan.

In het kort

Wat zijn de werkzame elementen die terugkomen in de interventies?

- De inloop is vrij toegankelijk en jongeren zijn meestal vrij om te doen wat ze willen, waarbij de uitvoerders impulsen geven en jongeren betrekken bij bepaalde activiteiten en spelletjes.
- Collect 2 Learn organiseert inhoudelijke thema avonden die relevant zijn voor de jongeren, op thema's zoals religie en culturele identiteit.
- De uitvoerders bieden steun en advies wanneer de jongeren komen vertellen over vervelende ervaringen, en weten vanuit hun eigen referentiekader hoe het is om discriminatie en racisme mee te maken. Ook promoten zij het maken van goede keuzes, niet escaleren en op het rechte pad blijven.

3.4 Succesfactoren en aandachtspunten

In dit gedeelte geven wij antwoord op onderzoeksvraag *“Wat zijn de belemmerende- en succesfactoren van de ontwikkelde interventies?”*. Omdat we reeds de werkzame elementen per interventie hebben besproken, zullen we het hier vooral hebben over de aspecten waarin Collect 2 Learn een toevoeging lijkt te zijn aan het welzijnslandschap in Weert. Dit baseren we op observaties en interviews met Collect 2 Learn en Punt Welzijn, een andere aanbieder van jongerenwerk in Weert. Vervolgens gaan we in op de aandachtspunten die wij gedurende het onderzoek opmerkten.

3.4.1 Succesfactoren

Het team van Collect 2 Learn sluit aan bij de leefwereld van de doelgroep.

Uit de observaties en interviews volgt dat deelnemers van Collect 2 Learn met name bi-culturele jongeren zijn met een lagere sociaaleconomische status. Het team bestaat uit 7 jongerenwerkers. Collect 2 Learn heeft grotendeels mensen in dienst die zelf bi-cultureel zijn en daarnaast ook op de hoogte zijn van jongerencultuur/straatcultuur die aanslaat bij de doelgroep. Dat ze de cultuur kennen blijkt in de observaties bijvoorbeeld door de muziek die gedraaid wordt op de locatie en gesprekken die ze voeren over videogames, voetbal of muziek. Jongeren herkennen zich en vinden aansluiting door zulke gemeenschappelijke interesses, ervaringen en referentiekaders. De uitvoerders hebben allemaal vanwege hun opleiding, ander werk of eigen levenservaring affiniteit met de doelgroep. Zo is één van hen is een voetbaltrainer bij een jeugdteam van Patro Eisden, een Maasmechelse voetbalclub op het tweede niveau van België, anderen studeren social work en zijn ook redelijk jong. Vanwege hun affiniteit met straatcultuur kunnen ze, los van het bi-culturele, ook een geloofwaardige rol spelen voor andere groepen jongeren in Weert die ze nu nog niet bereiken.

Dat ze aansluiting vinden komt deels ook door het uitnodigen van positieve rolmodellen, bijvoorbeeld op thema-avonden. We hebben geobserveerd dat Collect 2 Learn ervoor zorgt dat jongeren zich kunnen spiegelen aan positieve **rolmodellen** die expliciet bepaalde manieren van leven promoten (je best doen op school, kiezen voor normale bijbaantjes) en anderen afkeuren (overlast veroorzaken en het slechte pad op gaan), en de jongeren in laten zien dat er verschillende mogelijkheden zijn in het leven. Dit doen ze dus door gesprekken aan te gaan over juiste keuzes, of nieuwe ervaringen en kansen aan te reiken zoals muziek maken of een bijbaantje.

Het aanbod van Collect 2 Learn sluit aan bij de leefwereld van de doelgroep, bijvoorbeeld m.b.t. culturele identiteit.

Niet alleen de uitvoerders en rolmodellen bij Collect 2 Learn kunnen we zien als succesfactor. Ook de thema's in het aanbod maken dat de jongeren aangehaakt blijven en zich kunnen ontwikkelen. We observeerden tijdens verschillende gesprekken tussen de jongeren en uitvoerders dat thema's uit de straatcultuur, zoals armoede en criminaliteit, en vanuit de bi-culturele leefwereld, zoals racisme, druk om te conformeren, familie en geloof, worden begrepen én besproken door de jongerenwerkers van Collect 2 Learn. Tijdens een van de informele gesprekken tussen uitvoerders en jongeren ging het bijvoorbeeld over illegaal geld verdienen, en zei een van de uitvoerders *“Wat heb je aan dat geld als je moeder je niet meer wil aankijken?”*. Dit resoneerde bij minstens een van de jongeren, die zei dat hij thuis ook zo'n gesprek met zijn ouders had gehad.

De andere jongerenwerk organisatie Punt Welzijn kiest er dan weer bewust voor om **cultuurspecifieke thema's** niet aan bod te laten komen in de activiteiten omdat zij neutraal en relevant willen zijn voor alle jongeren. Punt Welzijn onderschrijven dat sommige jongeren wel behoefte hebben aan zulke activiteiten en culturele sensitiviteit, en noemen dit een sterke factor binnen het aanbod van Collect 2 Learn. Jongeren met een bi-culturele achtergrond kunnen dus bij Collect 2 Learn terecht met kwesties rondom hun identiteit en ervaren erkenning. Het aanbod op deze thema's komt bij Collect 2 Learn vooral vraaggericht voort uit het profiel van de jongeren die bij hen deelnemen. De aspecten die meer over straatcultuur gaan zijn ook relevant voor jongeren zonder bi-culturele achtergrond.

Bovendien valt de **leeftijd** van deze doelgroep net tussen kinderwerk en jongerenwerk, en de begeleiders geven aanrekening te moeten houden met een specifiek aanbod dat nodig voor deze doelgroep. Wij zien dat zij dit doen met een combinatie van speelsheid, vrijblijvendheid en een serieuzere toekomstgerichte component bij gesprekken en thema-avonden.

De laagdrempelige en toegankelijke aanpak zorgt ervoor dat jongeren bereikt worden die eerst niet werden bereikt.

Collect 2 Learn faciliteert een ruimte met activiteiten waar de jongeren zichzelf kunnen bezighouden zonder al te veel begeleiding. De ruimte is eenvoudig, huiselijk en tegelijkertijd **veilig**. Dit zorgt ervoor dat jongeren makkelijk binnenkomen en **zichzelf kunnen zijn**. Collect 2 Learn bedient een doelgroep (cultureel en qua leeftijd) die anders buiten op straat zou zijn. Ze kunnen laagdrempelig leuke dingen doen met leeftijdsgenoten, soms ook louter ter afleiding in plaats van steeds heel inhoudelijk bezig te zijn. Door de toegankelijkheid van de fysieke en emotionele ruimte is er de mogelijkheid om **verbinding** te maken tussen de jongeren en jongerenwerkers. Hierbij is het van belang dat de kloof tussen begeleiders en jongeren klein wordt gehouden en de omgangsvormen informeel zijn. Zoals eerder benoemd weten de begeleiders ook om te gaan met opstootjes. Jongeren wiens **gedrag** te druk of storend beschouwd worden voor activiteiten van andere organisaties zijn wel nog steeds welkom bij Collect 2 Learn.

Collect 2 Learn heeft vanuit de gemeente de ruimte gekregen vanwege hun inhoudelijke kennis en expertise, en vanwege hun positie in de stad. Dit betekent ook dat Collect 2 Learn haar **verantwoordelijkheid neemt in het geval van zorgelijke signalen**, zoals wanneer ergens overlast plaatsvindt. De uitvoerders vertellen dat ze **aanwezig zijn in de stad**, spreken jongeren aan op het moment dat ze niet op school zijn en nodigt ze uit om naar Collect 2 Learn te komen.

De uitvoerders zijn goed in staat een relatie op te bouwen met de jongeren.

Coaching lijkt vooral plaats te vinden op het moment dat daar behoefte naar is. Tijdens de observaties komt naar voren dat de jongerenwerkers alert zijn op signalen vanuit de jongeren, waarop zij besluiten om diegene apart te nemen en te bespreken of er dingen spelen die besproken moeten worden. Dit gebeurde ook tijdens observaties, waarbij een jongerenwerker besloot iemand aan te spreken omdat diegene een afwezige indruk gaf.

In het kort

Wat zijn de succesfactoren?

- De activiteiten sluiten aan op de leefwereld van de doelgroep, wat het aantrekkelijk maakt voor hen om terug te blijven komen.
- De uitvoerders fungeren als rolmodellen en vinden vanwege hun bi-culturele achtergrond en affiniteit met straatcultuur extra aansluiting bij de jongeren.
- Collect 2 Learn richt zich op thema's waar andere jongerenwerk partners zich niet op richten, zoals culturele identiteit. Hierdoor bereiken zij een specifieke doelgroep die hier behoefte aan kan hebben.
- De uitvoerders kennen de jongeren, hebben het door wanneer iemand minder goed in zijn vel zit en spelen hierop in. Ook weten de uitvoerders ermee om te gaan wanneer jongeren te stoer doen.

3.4.2 Aandachtspunten

Planning

Structurele inzet interventies

De 1-op-1 boks sessies lijken goed te werken, maar tijdens de observaties blijkt dat het boksen geen vaste plek heeft op de planning. Er wordt vooral ingespeeld op de behoefte van de jongeren op de avond zelf. Hoewel verschillende deelnemers aangeven dat ze het boksen leuk vinden, ontbreekt er bij de jongerenwerkers soms een planning of een structuur om de interventie uit te voeren.

Uitvoerders van Collect 2 Learn vertellen in interviews dat ze sport als middel zien om mensen samen te brengen en gezonde relaties op te bouwen. Op deze manier kunnen de jongeren zich volgens hen als individu ontwikkelen, maar ook op zoek gaan naar hun plaats binnen een groep. Collect 2 Learn biedt zowel 1-op-1 als in groepjes bokslessen aan, maar deze groepslessen zijn slechts op 1 observatiemoment doorgegaan. Hierdoor wordt de potentie van de interventie nog niet volledig benut.

Uit de observaties komt naar voren dat ook de muziekinterventie geen vaste plek heeft in de planning. Het aanbod van de rapworkshops is nu vooral afhankelijk van het aantal aanmeldingen van de jongeren. Bij net te weinig aanmeldingen gaan de rapworkshops nu soms niet door. Dit kun je zien als een iets te perfectionistische insteek en/of te hoge verwachtingen bij de organisatoren. Hierdoor worden jongeren teleurgesteld en werd in dit geval geen gebruik gemaakt van het gecreëerde momentum om met de jongeren gericht aan de slag te gaan. Er valt dus duidelijk winst te behalen met een nog meer doordachte en meer structurele planning. Vraaggericht werken is zeker van waarde, maar soms kunnen de uitvoerders **proactiever** zijn in het **doorzetten** van hun **planning**.

Door **drukke** (van de jongeren) kun je niet altijd goed op een activiteit focussen, maar als er geen activiteit is ontstaat er chaos en moeten de uitvoerders zich noodgedwongen meer bezig houden met de jongeren te kalmeren. Het lijkt efficiënter om **consequent activiteiten** in te plannen en uit te voeren om chaos te vermijden en daarnaast ruimte te laten voor spontane initiatieven en ‘gewoon lol trappen’ tijdens de vrije inloop. Het is van belang om na de pilot meer structuur in planning en uitvoering aan te brengen opdat de kwalitatieve uitvoering van de activiteiten ook bij een eventuele grotere groep jongeren goed blijft.

Interne communicatie (afzeggen van thema-avonden) is niet altijd duidelijk. Thema-avonden en andere ingeplande avonden worden daardoor vaker dan wellicht nodig afgezegd. Dit kwam bijvoorbeeld door te weinig aanwezig zijn of een niet altijd sluitende planning vanuit Collect 2 Learn zelf. Het is positief dat de uitvoerders van Collect 2 Learn **vraaggericht werken**, want zo ervaren de jongeren verantwoordelijkheid, maar men moet ervoor waken dat dit niet te vaak de planning omgooit. Dit wordt als zeer jammer ervaren door de jongeren. Betere **planning, voorbereiding, en verwachttingsmanagement** naar jongeren is wenselijk.

Externe communicatie

Contact met gemeente

Er waren verschillende voorbeelden waaruit bleek dat de communicatie met de gemeente en andere partners extra aandacht verdient. Zo was bij de gemeente niet duidelijk wie en hoeveel jongerenwerkers er bij Collect 2 Learn voor de groep staan en wie zij zijn. Niet alle uitvoerders hadden al een diploma, en dit kwam als een verrassing aan bij de gemeente. Aangezien dit een sensitief kan zijn punt, is communicatie hieromtrent belangrijk. Ook hadden zij niet echt een idee hoe het er dagelijks aan toe gaat bij Collect 2 Learn en is contact en afstemming met de verantwoordelijken van Collect 2 Learn überhaupt eerder schaars.

Voorlopig werkt de huidige manier van werven voor de doelgroep die er nu is, maar er blijken uit gesprekken met de gemeente nog groepen jongeren te zijn die niet bereikt worden. In overleg met de gemeente zouden de uitvoerders van Collect 2 Learn op extra specifieke plekken outreachend te werk kunnen gaan.

Contact met welzijnspartners

Ook met partners in de buurt, zoals Punt Welzijn, kan de communicatie beter. Punt Welzijn uitte de wens om kortere lijntjes met Collect 2 Learn te willen hebben en vaker samen op te trekken, maar vertelde dat dit nog niet van de grond is gekomen. Ook pogingen om samen iets te organiseren, zoals een voetbaltoernooi, zijn niet doorgegaan vanwege gebrek aan korte lijntjes en duidelijke afspraken.

Aandachtspunten sport agogische interventies

Structurele planning boksen in groep.

De groepslessen voor boksen worden niet heel frequent en structureel ingezet, maar het boksen gebeurt vooral 1-op-1 met een uitvoerder en dat gebeurt goed. Collect 2 Learn hoeft ook niet de bedoeling te hebben om een bokscub te zijn, maar door structureler te plannen kan beter ingezet worden op de werkzame elementen.

Professionaliseringsslag inzet methodieken.

Er is wel een plan met visie en doelstellingen achter deze interventies, maar deze komen nog niet echt tot uiting in de praktijk. De uitvoerders moeten hiervoor goed op dezelfde lijn zitten en goed plannen om het pedagogisch effect van de interventies waar te maken.

Aandachtspunten muziek agogische interventies

Structurele inzet muziekinterventies en methodieken.

Vrijblijvendheid is over het algemeen een pluspunt, maar er kan nog proactiever ingezet worden op het structureel, of in ieder geval frequenter inzetten van de muziek interventies. Dezelfde kwestie als bij de sport agogische interventies, de uitvoerders weten wat de waarde kan zijn van deze activiteiten, maar qua methodiek en planning is er nog terrein te winnen om deze tot uiting te laten komen.

Gesprekstechnieken en focus op proces.

Het is positief om te zien dat de jongerenwerker bij de muziek interventies het belang van het vertellen van een eigen verhaal benadrukken en ondersteuning bieden. Toch valt er volgens onze onderzoeker ook nog winst te behalen op gesprekstechnieken, waarbij meer aan een jongere gevraagd wordt in plaats van vooral corrigerend te coachen. Wanneer dit meer efficiënt wordt toegepast, zou het voor de jongerenwerker makkelijker zijn geweest om meer los te maken bij de jongere. De betrokken uitvoerders kunnen bijvoorbeeld meer betekenisvolle vragen stellen om gericht de dialoog aan te gaan over de inhoud en hoe dit relateert aan de situatie van de jongere. Vanuit een pedagogisch oogpunt zou de boodschap het voornaamste doel moeten zijn van muziek maken. Het eindproduct, een volledig geproduceerd nummer, staat dan op de tweede plaats. Wij weten niet wat de andere paar jongeren in hun teksten hadden geschreven, maar op basis van het genoemde voorbeeld kunnen de uitvoerders nog meer focussen op het creatief onder woorden brengen van gevoelens.

In het kort

Wat zijn de aandachtspunten?

- Er is weinig structuur in de planning van activiteiten, waardoor een activiteit soms niet doorgaat of suboptimaal uitgevoerd wordt.
- Contact met de gemeente en met partners in het jongerenwerk moet nog een stuk beter. Het is voor buitenstaanders niet duidelijk wat Collect 2 Learn precies doet. Hierdoor is het onduidelijk of ze slagen in de opzet of lopen ze mogelijke samenwerkingen mis.
- De uitvoerders kunnen consequenter zijn in het plannen en uitvoeren van de activiteiten en het toepassen van de pedagogische visie die ze wel allemaal hebben.

4. Conclusies

Op basis van de interviews en observaties kunnen wij niet anders dan concluderen dat de activiteiten van Collect 2 Learn hun doelgroep aanspreken, matchen met hun leefwereld en de mogelijkheid bieden voor de doelgroep om zich in een laagdrempelige omgeving te ontwikkelen met ondersteunende invloed van de jongerenwerkers. Voor deze doelgroep was – volgens de geïnterviewde jongerenwerkers – nog geen specifiek aanbod in de gemeente Weert, en Collect 2 Learn faciliteert dit. Bij al deze activiteiten zijn werkzame elementen aanwezig die bijdragen aan het vergroten van de weerbaarheid en veerkracht van deze jongeren. Tevens zijn er nog een aantal verbeterpunten.

Op basis van de observaties is het niet mogelijk om een volledig beeld te schetsen van de effectiviteit van specifieke muziek- en sport interventies, omdat dit nu nog sporadische activiteiten waren in de planning. In deze conclusie beantwoorden wij de hoofdvraag van het onderzoek aan de hand van conclusies over de deelvragen.

De hoofdvraag van het onderzoek luidde: **“Hoe verloopt de inzet en uitvoering van de ontwikkelde interventies en wat zijn daarbij de werkzame elementen?”**. In grote lijnen kunnen we zeggen dat de inzet, doelen en aanpak van Collect 2 Learn getuigen van een duidelijke pedagogische visie die gestoeld is op werkzame elementen uit de literatuur, zoals positieve benadering, positieve (culturele) identiteitsontwikkeling, het versterken van sociale cohesie en een sense of belonging, emotieregulatie, en adequate vaardigheden van begeleiders. De uitvoering van de specifieke sport- en muziek interventies bevindt zich nog in een vroeg stadium. De pedagogische redenering achter het inzetten van deze interventies klopt en is goed onderbouwd, en bij de twee maal dat ze werden ingezet toen wij er waren, zagen we dat deze potentie hebben. Het grootste aandachtspunt in de uitvoering is het meer consequent voorbereiden en uitvoeren van de activiteitenplanning, en een duidelijke communicatie met de gemeente over wat er al plaatsvindt. Naast de twee geëvalueerde interventies vinden er nog meer uiteenlopende activiteiten plaats, die variëren van thema-avonden, spelletjesavonden tot vrijblijvende inloopavonden, die fungeren als waardevolle aanknopingspunten voor verbinding en stimulerende gesprekken.

Deelvraag 1: Hoe verloopt het bereiken van jongeren bij de activiteiten en planning van de interventies?

Collect 2 Learn bereikt jongeren op verschillende manieren. Zo gaat Collect 2 Learn outreachend te werk door zichtbaar te zijn op plekken waar veel jongeren samenkomen, sluiten jongeren aan via mond-tot-mondreclame of via social media. Ook worden sommige jongeren door andere organisaties (zoals Punt Welzijn) doorverwezen naar Collect 2 Learn, omdat het aanbod dan goed lijkt te passen bij de desbetreffende jongere. Daarnaast hebben bepaalde uitvoerders een aantrekkingskracht op lokale jeugd vanwege hun status, bijvoorbeeld in de rapscene, en netwerk in Weert. Inmiddels is er een vaste groep van ongeveer 12 jongeren die wekelijks terugkomt, met een schil van 10 à 15 anderen die deelneemt bij de grotere activiteiten. De uitvoerders zijn tevreden met de vaste groep, maar geven aan dat opkomst vaak onvoorspelbaar is. Ze proberen dit te peilen door met jongeren contact te zoeken via sociale media. Collect 2 Learn laat de planning soms afhangen van de opkomst, wat ervoor zorgt dat de activiteit niet altijd door kan gaan en dit soms zorgt voor teleurstelling bij de jongeren die er wel zijn.

Collect 2 Learn weet jongeren goed aan zich te binden, omdat ze veel aandacht besteden aan het opbouwen en versterken van informele maar duurzame relaties tussen jongeren en jongerenwerkers. Hiermee krijgen jongeren het idee dat ze zich thuis kunnen voelen en dat ze gesteund worden. De wervingsmethoden lijken de beoogde doelgroep te bereiken die zich bij Collect 2 Learn sneller op zijn plek kan voelen dan bij andere organisaties vanwege de culturele sensitiviteit, wat Punt Welzijn evenzeer onderschrijft. Ook de leeftijd van de jongeren bij Collect 2 Learn, tussen 12 en 16 jaar, is een meerwaarde, vooral bij de jongsten. Dit is namelijk een leeftijd die tussen kinderwerk en jongerenwerk in valt, soms over het hoofd gezien wordt, maar toch een specifieke aanpak nodig heeft. Hun interesses beginnen te verbreden en serieuzer te worden, maar ze zijn anderzijds ook nog kinds en speels. Het is ook een leeftijdscategorie waarin jongeren beïnvloedbaar kunnen zijn. Collect 2 Learn speelt hier volgens onze observaties goed op in door hun aanpak, omgangsvormen en de geplande activiteiten die aansluiten bij de leefwereld van de doelgroep.

Het lijkt erop dat de jongeren die er nu langskomen óók nog steeds buiten zouden zijn, maar bij Collect 2 Learn hebben zij een alternatieve plaats gevonden om bij elkaar te kunnen komen. De gemeente geeft verder aan dat er ondanks de invloed van het bereik van Collect 2 Learn nog steeds andere groepen jongeren zijn die overlast veroorzaken in het centrum van Weert. Door beter contact tussen Collect 2 Learn en de gemeente liggen er nog kansen om hierop in te kunnen spelen en nog meer jongeren uit Weert bereiken om de overlast te verminderen.

Het is enerzijds een voordeel dat er een vrijblijvende en ongedwongen sfeer hangt, maar de uitvoerders kunnen nog een stuk consequenter zijn in het uitvoeren van geplande activiteiten, en het plannen van specifieke interventies. Deze vrijblijvendheid kan echter ook ontsporen in drukte en chaos, zeker bij het ontbreken van een centrale activiteit. Daarom is het aangewezen voor de uitvoerders om steeds een plan of plan B te hebben. De planning van de activiteiten gebeurt vaak eerder ad hoc, en als er iets niet doorgaat kan dit voor teleurstelling zorgen bij de jongeren.

Deelvraag 2: Hoe waarderen de deelnemers de ontwikkelde interventies?

Deelnemers waarderen Collect 2 Learn over het algemeen goed, omdat het hen een plek biedt waar ze zichzelf kunnen zijn. Wat betreft de interventies is het voor de onderzoekers soms lastig om helemaal helder te hebben hoe de jongeren deze waardeerden omdat het met enige regelmaat voorkwam dat een interventie niet (de afgezegde rap workshop) of deel. Wanneer we dat vroegen waren de jongeren eerder beknopt over de waardering van deze interventies, maar waren zij wel altijd positief. De laagdrempeligheid van de activiteiten en de sfeer komen meerdere malen terug. Uit de observaties blijkt wel dat uitvoerders de jongeren vaak extra moeten motiveren om mee te doen bij de groepsactiviteiten, maar zij doen uiteindelijk wel met een positieve houding mee. Bij de 1-op-1 interventies zien we dat de jongeren met veel aandacht meedoen.

Deelvraag 3: Welke werkzame elementen van interventies voor het vergroten van weerbaarheid onder jongeren komen terug in de ontwikkelde interventies?

Positieve benadering

Collect 2 Learn gaat uit van de krachten en talenten van elke jongere, probeert jongeren te motiveren het beste uit zichzelf te halen en hun zelfvertrouwen te stimuleren. Dit doen ze door plezier te faciliteren en kansen te bieden waarbij jongeren nieuwe ervaringen, inzichten opdoen en successen ervaren. In de sport agogische interventies gebeurt dit door leuke spelletjes en wedstrijdje te organiseren, hen te laten trainen en beter laten worden. Ook vinden er tussendoor regelmatig motiverende gesprekken plaats. Bij de muziek interventies sporen de uitvoerders de jongeren aan om iets te doen wat ze vaak nog niet eerder gedaan hebben, namelijk teksten schrijven.

Positieve identiteitsontwikkeling

Collect 2 Learn hamert erop dat iedereen welkom is ongeacht hun achtergrond, en weet om te gaan met identiteitsvragen waar bi-culturele jongeren mee worstelen. Dit komt niet heel erg terug in de sport- en muziek agogische interventies, maar Collect 2 Learn doet dit vooral door activiteiten te organiseren met betrekking tot deze culturele achtergronden, zoals een gezamenlijke iftar of door thema avonden over het geloof en over het navigeren tussen verschillende culturen en identiteiten.

Sense of belonging

De jongeren voelen zich thuis bij Collect 2 Learn en zien de locatie als 'van hen'. De meeste jongeren kennen elkaar al een langere tijd, en sommigen zitten bij elkaar op school of wonen in hetzelfde appartementsgebouw en ervaren een groepsgevoel. De uitvoerders zorgen dat iedereen zich op zijn gemak voelt en zijn dan ook streng op pestgedrag.

Emotieregulatie

Collect 2 Learn biedt een plaats waar jongeren kunnen praten over hoe ze zich voelen met een vertrouwde volwassene, en krijgen handvatten toegereikt over hoe ze hun emoties kunnen reguleren wanneer ze bijvoorbeeld boos zijn of geprovoceerd worden. De één-op-één boks sessies gaan steeds gepaard met gesprekken tijdens en na de oefeningen,

en de uitvoerders hebben ook voor de individuele behoeften van de jongeren. Als een jongere bijvoorbeeld afwezig gedrag vertoont, gaan de uitvoerders hier ook over in gesprek.

Vaardigheden uitvoerders

De uitvoerders kennen de leefwereld van de jongeren goed en weten hierop in te spelen met gemeenschappelijke interesses. Ook delen zij een referentiekader wat betreft ervaringen met culturele identiteit, straatcultuur en uitsluiting. Zij weten hierdoor contact te leggen met de jongeren en kunnen geloofwaardig gesprekken voeren over goede keuzes. Dit komt eerder terug als rode draad doorheen de hele uitvoering van Collect 2 Learn dan tijdens een specifieke interventie.

Deelvraag 4: Wat zijn de succesfactoren en aandachtspunten van de ontwikkelde interventies?

Aansluiting op leefwereld, vrijblijvendheid, bereik cultuurspecifieke doelgroep

De activiteiten die Collect 2 Learn organiseert sluiten goed aan op de interesses van de doelgroep, waardoor de drempel om mee te doen laag is. Voetballen is geen officiële interventie, maar zorgt er bijvoorbeeld voor dat jongeren langskomen en in contact komen met jongerenwerkers. Ook de vrijblijvendheid van de inloop zorgt ervoor dat de jongeren een veilige plek hebben waar ze terecht kunnen bij vertrouwde begeleiders, en dus niet buiten op straat zijn.

De gastsprekers die Collect 2 Learn uitnodigt behandelen cultuurspecifieke thema's die de jongeren helpen met sterker in hun schoenen te staan en ze stimuleren om juiste keuzes te maken. Dit is een aanvulling op het bestaande jongerenwerk in Weert, dat er voor kiest om geen activiteiten te organiseren rondom culturele identiteit. Dit, samen met de (bi-culturele) achtergrond van de uitvoerders van Collect 2 Learn, zorgt ervoor dat zij een groep jongeren bereiken die eerder nog weinig aansluiting vond bij het welzijnsaanbod in Weert. Afgezien van het bi-culturele, is ook affiniteit met de straatcultuur een bron van gemeenschappelijk referentiekader en herkenning wat ook andere jongeren in Weert kan aanspreken.

Aandachtspunten

De planning, voorbereiding en het consequent uitvoeren van plannen kan nog beter. Soms worden zaken last-minute beslist of afgezegd, wat tot teleurstelling of onduidelijkheid kan leiden bij de jongeren. De sport- en muziekinterventies dienen ook nog beter voorbereid en structureel ingezet te worden. Boksen gebeurt bijvoorbeeld momenteel vooral 1-op-1 en ad hoc, en dit lukt goed, maar boksen in groep staat minder structureel op het programma. Er moet duidelijkheid ontstaan over de frequentie en doelstellingen van de keuze hiervoor, en een professionaliseringsslag met betrekking tot het methodisch inzetten van de doelen.

Er valt eveneens terrein te winnen op transparantie. Het contact met gemeente moet beter zodat de gemeente weet wat Collect 2 Learn uitvoert en bereikt. Daarnaast zou Collect 2 Learn door beter contact met de gemeente nog meer impact kunnen maken en inspelen op wat er speelt in Weert, bijvoorbeeld specifieke groepen jongeren die nog steeds overlast veroorzaken en niet bij Collect 2 Learn komen. Daarnaast zou beter contact met samenwerkingspartners kunnen leiden tot samenwerkingen, gemeenschappelijke activiteiten, en een meer alomvattende aanpak voor jongerenwerk en preventie in Weert.

Tot slot

We kunnen concluderen dat de inzet van Collect 2 Learn een specifieke doelgroep aanspreekt en als aanvullend wordt ervaren op ander aanbod voor jongeren in Weert. De jongerenwerkers zijn gemotiveerd, hebben het beste voor met de jongeren, weten hoe ze met hen om moeten gaan in contact leggen en gesprekstechnieken, vervullen hun functie van rolmodel, en weten welke activiteiten aanslaan en waarom. Wanneer deze jongeren bij Collect 2 Learn aanwezig zijn, zijn ze niet op straat of op andere plekken waar ze anderen tot last zouden kunnen zijn. In plaats daarvan kunnen ze nu op een vertrouwde plek terecht waar ze zowel kunnen hangen als zich ontwikkelen, met volwassenen die een oogje in het zeil houden en pedagogische ondersteuning bieden.

De laagdrempeligheid en informaliteit is een kracht van Collect 2 Learn, maar een organisatorische professionaliseringsslag zou de kwaliteit naar een hoger niveau tillen. Naast deze interne zaken valt ook terrein te winnen in hun externe communicatie en netwerk. Zo zijn samenwerkingen mogelijk met andere aanbieders van jongerenwerk, en zouden kortere lijntjes en structurele overleg- of incheckmomenten met de gemeente, scholen of andere partners een grotere impact teweeg kunnen brengen. In wat volgt doen wij aanbevelingen voor de gemeente en voor Collect 2 Learn.

5. Aanbevelingen

5.1 Voor de gemeente

We maken uit de interviews en observaties op dat Collect 2 Learn een meerwaarde biedt binnen het totaalaanbod in de gemeente Weert. Ondanks de verbeterpunten die er nog zijn, bereikt Collect 2 Learn jongeren die niet of minder door andere organisaties en aanbod worden bereikt. Collect 2 Learn zet hierbij werkzame elementen in die veerkracht en weerbaarheid bevorderen. Hieronder leest u aanbevelingen voor de gemeente Weert bij het overwegen van een verlenging.

Maak heldere afspraken en doelstellingen

We zien kansen om afspraken tussen gemeenten en Collect 2 Learn te verduidelijken. Tweemaandelijks overleggen kunnen hierin al voldoende zijn. Dit betekent niet dat Collect 2 Learn zich steeds zou moeten verantwoorden, maar wel dat ze de gemeente op de hoogte houden over welke interventies zijn uitgevoerd en welke opvallende gebeurtenissen/activiteiten hebben plaatsgevonden. Dit geeft de gemeente ook handvatten om eventueel bij te sturen mocht dit nodig zijn, zodat de partijen in samenspraak een groter bereik kunnen hebben.

Uit ons onderzoek blijkt dat de gestelde doelstellingen in de huidige opzet lastig te meten zijn. We zien dat een groep jongeren bereikt wordt voor wie eerder geen aanbod was en omgeven worden door ondersteunende uitvoerders, maar we kunnen op basis van deze doelstellingen geen concreet meetbare resultaten afleiden. We adviseren dan ook om doelstellingen en parameters voor positieve ontwikkeling bij de doelgroep duidelijker te formuleren, zodat resultaten kunnen worden getoetst en bijgehouden. Daarnaast zouden behoeften vanuit de gemeente, bijvoorbeeld het terugdringen van overlast, kunnen bijdragen aan de doelstellingen van Collect 2 Learn. Dit schept voor de gemeente en voor Collect 2 Learn een duidelijk beeld van waar naartoe wordt gewerkt en wat er bereikt wordt.

Inventariseer de doelgroepen in de gemeente en verken hun behoeftes

Zoals al eerder vermeld bedient Collect 2 Learn een doelgroep die niet aan bod komt in ander jongerenwerk binnen de gemeente Weert. Toch blijkt er nog steeds overlast te zijn van andere groepen jongeren. We adviseren de gemeente om (eventueel samen met de partners in jongerenwerk) een inventarisatie te maken van deze groepen jongeren, hun behoeften en hun hangplekken in Weert. Zo kan men kijken of Collect 2 Learn hen ook in beeld heeft en welke stappen genomen kunnen worden, eventueel met andere partners, om ook deze jongeren te bereiken.

Leer het team van Collect 2 Learn beter kennen

Uit het gesprek met de gemeente bleek dat zij niet geheel op de hoogte zijn van wie er bij Collect 2 Learn werkt en wat hun profiel is. Daarom rezen er vragen over de al dan niet benodigde opleiding/opleidingen bij de jongerenwerkers/uitvoerders van Collect 2 Learn. De ervaring van de jongerenwerkers varieert; sommigen hebben een diploma sociaal werk, anderen zijn ermee bezig of gaan beginnen, maar hebben dan weer andere ervaring waardoor ze aangenomen zijn. Communicatie met de gemeente over wie er voor de groepen staat, en op welke basis zij aangenomen zijn is nodig om niet voor verrassingen te staan.

5.2 Voor Collect 2 Learn

Collect 2 Learn is een jonge organisatie met ambities om jongeren in Weert een plek te bieden waar ze zichzelf kunnen zijn. Met hun pedagogische insteek helpen ze jongeren in het ontwikkelen van hun weerbaarheid, veerkracht en zeggenschap om de juiste keuzes te maken. Er zijn echter nog een aantal verbeterpunten. Hieronder leest u de aanbevelingen voor de organisatie zelf.

Communicatie met gemeente/externe partijen verbeteren

We zien kansen om de communicatie met de gemeente en externe partijen te verbeteren. Het is naar buiten toe niet altijd duidelijk welke rol Collect 2 Learn precies heeft, wat er gedaan wordt, wie er werkt en hoe de verhoudingen onderling binnen het team zijn. Zowel Collect 2 Learn en de gemeente hebben de behoefte uitgesproken om meer onderling contact te hebben, en ook Punt Welzijn geeft aan dat ze niet altijd zicht hebben op de activiteiten van Collect 2 Learn. Wij adviseren de initiatiefnemer van Collect 2 Learn om zichtbaarder te zijn naar buiten toe, contacten te leggen met partners en om zowel met de gemeente als Punt Welzijn concrete afspraken te maken en verwachtingen te formuleren.

Intern waarborgen van kwaliteit en uitvoering

Ook intern mag de initiatiefnemer van Collect 2 Learn dichter op de praktijk zitten om een vinger aan de pols te houden en duidelijker af te stemmen met het team. Zo kan hij er ook beter op toezien hoe de interventies uitgevoerd worden, of zijn visie adequaat toegepast wordt en deze aanpak de gewenste resultaten behaalt.

Samenwerkingen aangaan en versterken

Punt Welzijn heeft de behoefte uitgesproken om in samenspraak te kijken naar het aanbod, zodat beide organisaties elkaar kunnen versterken en niet gelijktijdig vergelijkbaar aanbod bieden. Wij adviseren Collect 2 Learn om op dit aanbod in te gaan. Daarnaast heeft Collect 2 Learn aangegeven samenwerkingen aan te willen gaan met scholen en andere organisaties. Bovendien willen ze ouders erbij betrekken. Wij adviseren dit concreet en stapsgewijs door te zetten. Hierdoor kan Collect 2 Learn steeds steviger wortelen in Weert en het aanbod passender en bekender maken.

Vaardigheden van begeleiders doorontwikkelen en concretiseren

We zien kansen om de (pedagogische) vaardigheden van de jongerenwerkers nog verder te ontwikkelen, zoals het verbeteren van gesprekstechnieken en het professionaliseren van de ondersteuning van de jongeren. Duidelijk geformuleerde verwachtingen en kwaliteits- of opleidingsstandaarden zijn hiervoor aangewezen. Ook raden we aan het doel, de meerwaarde en het effect van een activiteit helder te hebben. De uitvoerders zouden zich hierin kunnen ontwikkelen en te rade gaan bij andere organisaties of projecten die sport of muziek inzetten als interventie.

Planning sluitend maken én aan houden

Voor de effectiviteit van de verschillende interventies is het noodzakelijk om een realistische (jaar- of kwartaal) planning te hebben, die serieus wordt aangehouden. Uit de observaties blijkt dat de jongeren behoefte hebben aan structuur en regelmaat en dat er interesse is voor de verschillende activiteiten die Collect 2 Learn organiseert. Doordat activiteiten echter regelmatig niet doorgaan, zorgt dit voor teleurstelling en afnemende interesse. Het is belangrijk om in te blijven spelen op de wensen en behoeften van de jongeren, en om hen te stimuleren met nieuwe initiatieven. Jongeren kunnen eveneens meer eigenaarschap en verantwoordelijkheid ervaren door in te zetten op co-creatie. Geef jongeren keuzes en laat ze bijvoorbeeld stemmen op een bepaalde activiteit, of geef ze de mogelijkheid om zelf iets te organiseren en ondersteun ze hierbij.

We adviseren ook om goed te letten op het aantal begeleiders ten opzichte van het aantal jongeren wanneer men zou proberen meer jongeren aan te trekken. Er moeten genoeg begeleiders aanwezig zijn. Ons advies is om eerst de planning en structuur van het aanbod te verbeteren alvorens de focus te leggen op het doorgroeien.

Tot slot

De sport, muziek en de overige activiteiten zijn ambitieus, inhoudelijk goed onderbouwd en bereiken een passende doelgroep, maar we zien mogelijkheden om de doelen nog beter te bereiken door de activiteiten planmatiger aan te pakken. Zorg voor een duidelijke planning en structuur en bereid deze voor. Vermijd het 'even tussendoor' - neem de interventie serieus en maak er de tijd voor. Hou de interventies laagdrempelig en geef jongeren een kans om mee te doen. Zet de interventie bijvoorbeeld ook door als er minder aanmeldingen zijn dan je hoopt als organisatie. Maak gebruik van het momentum als dat er is. Blijf de jongeren uitdagen en faciliteer nieuwe 'out of the box' ervaringen aan voor de doelgroep.

Bijlagen

Bijlage 1 - Bibliografie

- Beija-Essayah, O., van den Hee, M., & Hermes, J. (2023). *Scheiden en Uit Elkaar Gaan - Het Perspectief van Mensen met een Bi-culturele Achtergrond*. Dienst Publiek en Communicatie.
- Broeders, B., & Woltman, P. (2022). *Artistic Methods in Prevention Work*. RAN Youth & Education.
- Broeders, B., Woltman, P., & Zuiderveld, E. (2021). *Inclusion Through Sports*. RAN Youth & Education .
- Day, M., Voorwinden, M., & Yassine, D. (2022). *Culturele Identiteitsontwikkeling en het Jongerenwerk*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut .
- Göldner , M., & Stegge, G. (2007). Zelfbeeld en zelfregulatie in de klinische praktijk. *Tijdschrift kinder- en jeugdpsychotherapie*, pp. 38-50.
- Hermens, N., Super, S., & Verkooijen, K. (2017). *Onderzoek Jeugd, Zorg en Sport*. Wageningen: Wageningen University & Research.
- Perdijk, K., van Gemert , F., Malaihollo, L., van Nierop, B., Pegge, M., & Rijnbende, J. (2022). *Vechtende Jongeren*. Tilburg: Lectoraat Opvoeden voor de Toekomst.
- Stephens, W., Sieckelinck, S., & Boutellier, H. (2021). Preventing violent extremism: A review of the literature. *Studies in Conflict & Terrorism*, 44(4), 346-361
- van Genugten, L., Dusseldorp, E., K Massey, E., & van Empelen, P. (2016, October). Effective self-regulation change techniques to promote mental wellbeing among adolescents: a meta-analysis. *Health Psychology Review*, pp. 1-32.

Bijlage 2 - Topiclijst interview initiatiefnemer Collect 2 Learn

Ontstaansgeschiedenis

- Hoe is Collect2Learn tot stand gekomen? (Waarom was deze behoefte er? Was er eerst geen/niet voldoende aanbod?)
- Hoe zou je de doelgroep van C2L omschrijven?
- Hoe zijn deze jongeren in beeld gekomen? Om hoeveel jongeren gaat het in totaal?
- Welke rol hebben jullie gespeeld in de keuze van de activiteiten?
- Jullie noemen jezelf de “meest inclusieve dagbesteding” van Weert, kan je daar wat meer over vertellen?

Doelstellingen

- Wat verstaan jullie onder weerbaarheid en veerkracht?
- Wat bedoelen jullie met de doelstelling “grensoverschrijdend gedrag terugdringen”?
- Sluiten de activiteiten (dus boksen/rap) volgens Collect2Learn voldoende aan bij de doelstellingen (vergroten weerbaarheid/veerkracht)?
- Wat is de rol van Collect2Learn geweest in het vaststellen van de doelstellingen?

Bereiken jongeren

- Wat is de rol van Collect2Learn in het bereiken van de jongeren? Is dat de gewenste rol?
- Hoe bereiken jullie de jongeren die deelnemen aan C2L?
- Wat doen jullie om het laagdrempelig te houden?
- Willen jullie zoveel mogelijk jongeren bereiken of willen jullie op een specifieke groep blijven focussen?
- Heeft Collect2Learn voldoende middelen om de doelgroep te bereiken? Zo nee, wat is er nodig?

Sport en muziek

- Jullie doen aan sportactiviteiten, hoe zien die er precies uit?
- Hoeveel mensen doen mee aan de sportactiviteiten?
- Waarom hebben jullie gekozen voor deze soort activiteiten?
- Welke elementen van deze activiteiten versterken de weerbaarheid?
- Jullie doen aan muziekactiviteiten, hoe zien die er precies uit?
- Hoeveel mensen doen mee aan de muziek activiteiten?
- Waarom hebben jullie gekozen voor deze soort activiteiten?
- Welke elementen van deze activiteiten versterken de weerbaarheid?
- Jullie organiseren nog allerlei andere activiteiten. Kan je daar meer over vertellen?
- Welke rol spelen deze activiteiten in het versterken van de weerbaarheid en veerkracht?
- Welke andere activiteiten zouden jullie nog willen organiseren?

Samenwerking

- Hoe is de samenwerking met de gemeente? Wat gaat er goed, wat gaat er minder goed?
- Zijn er nog andere partijen waarmee jullie samenwerken?
- Onderhouden jullie contacten met ouders, leraren en andere professionals/betrokkenen over de voortgang van jongeren/wat er in hun leven speelt?

Belangrijkste opbrengsten

- Wat zien jullie als werkzame onderdelen in de aanpak?
- Welke onderdelen zijn succesvol in de aanpak?
- Welke onderdelen zijn (nog) niet goed, en waarom? Wat is ervoor nodig om deze onderdelen te verbeteren?
- Wanneer zien jullie de interventie van Collect2Learn als geslaagd?

Bijlage 3 – Topiclijst interview gemeente Weert

Ontstaansgeschiedenis

- Hoe is Collect2Learn tot stand gekomen? (Waarom was deze behoefte er? Was er eerst geen/niet voldoende aanbod?)
- Hoe zijn deze jongeren in beeld gekomen? Om hoeveel jongeren gaat het in totaal?

Doelstellingen

- Wat verstaan jullie onder weerbaarheid en veerkracht?
- Hoe zien jullie de doelstelling “grensoverschrijdend gedrag terugdringen”? Op welke manier sluiten de huidige activiteiten hierop aan?
- Welke rol hebben jullie gespeeld in de keuze van de activiteiten?
- Sluiten de activiteiten (dus boksen/rap) volgens de gemeente voldoende aan bij deze doelstellingen (vergroten weerbaarheid/veerkracht)?
- Wat is de rol van de gemeente geweest in het vaststellen van de doelstellingen?

Bereiken jongeren

- Heeft de gemeente een rol in het bereiken van de jongeren? Is dat de gewenste rol?
- Heeft Collect2Learn volgens de gemeente voldoende middelen om de doelgroep te bereiken? Zo nee, wat is er nodig?

Verloop interventies

- Hebben jullie zicht op het verloop van de interventies en zo ja, hoe?
- Zo ja: welke zaken gaan goed? Welke zaken gaan niet goed?

Belangrijkste opbrengsten

- Wanneer zien jullie de interventie van Collect2Learn als geslaagd?

Samenwerking

- Wat is de rol van de gemeente in de samenwerking met Collect2Learn?
- Hoe ervaren jullie de samenwerking met Collect2Learn?
- Wat gaat goed, wat gaat minder goed?

Bijlage 4 - Topiclijst groepsgesprek begeleiders

- Wat zie je als de meerwaarde van Collect 2 Learn in Weert?
- Waarom werkt C2L?
- Op basis waarvan bedenken jullie de activiteiten?
- Hoe ervaren jullie de opkomst van jongeren? Is dit veranderd? Wat is jullie doel?
- Waar kan dit aan liggen? Hoe zouden jullie dit willen verbeteren?
- Wat is de doelgroep? Is die veranderd? Profielen vd jongeren (zware jongens tov jochies)
- Hoe zien jullie de link met overlast en preventie van criminaliteit?
- Welke invloed heeft het werk van C2L op Weert?
- Hoe vinden jullie dat jullie jezelf onderscheiden van puntwelzijn?
- Jullie noemen jezelf 'de meest inclusieve', hoe waarborgen jullie dit?
- Hoe pikken jullie signalen op tijdens activiteiten (bijvoorbeeld raptekst) en hoe spelen jullie hierop in?
- Wat zien jullie aan groepsdruk? Zien jullie gevoeligheid voor ondermijning etc.?
- Op welke manier dragen jullie bij aan doelstelling veerkracht?
- Op welke manier dragen jullie bij aan doelstelling weerbaarheid?
- Hoe werken jullie aan vertrouwen? En op welke manier schakelen jullie van vertrouwen door naar zorg & welzijn?
- Op welke manier dragen jullie bij aan preventie van grensoverschrijdend gedrag? Zijn hier gesprekken of activiteiten rond geweest? Was hier een aanleiding van?
- Van welke methodiek maken jullie gebruik bij de kickboks-activiteiten?
- Hoe garanderen jullie dat C2L laagdrempelig en toegankelijk is?
- Waarom komen deze jongeren naar C2L en doen ze niet iets anders?
- Zien jullie al verschillen in hoe de jongeren binnenkwamen en nu? Hebben jullie een idee van wat ze zouden doen als ze niet bij C2L terecht konden?
- Wat gaat er goed en wat zou beter kunnen?